

Lietuvos makroekonomikos apžvalga

2010 m. birželis
Nr. 40



Apie SEB banką

SEB bankas, siekdamas būti naudingas patarėjas savo klientams ir šalies visuomenei, skiria daug dėmesio Lietuvos ekonominių ir finansinių procesų analizei. SEB banko „Lietuvos makroekonomikos apžvalgos“ rengiamos nuo 2000 metų ir publikuojamos keturis kartus per metus. Leidinyje nagrinėjama Lietuvos ūkio ir jo sektorių padėtis, pateikiama raidos prognozė, apžvelgiama politinė situacija.

SEB bankas yra vienas iš komercinės bankininkystės Lietuvoje pradininkų, nuo savo veiklos pradžios diegęs naujas bankų paslaugas, skatinęs šalies bankininkystės plėtrą ir daręs ženklią įtaką bankų rinkai.

Tai yra didžiausias Lietuvos komercinis bankas, teikiantis visas bankininkystės paslaugas privatiems ir verslo klientams bei finansų įstaigoms. SEB banko grupė pirmauja svarbiausiose šalies bankų paslaugų rinkose. Tarptautinė reitingų agentūra *Fitch Ratings* yra suteikusi SEB grupei ilgalaikio skolinimosi reitingą A+.

Būdamas tarptautinės SEB grupės narys, SEB bankas naudojasi savo partnerių iš viso Šiaurės regiono patirtimi, bendradarbiauja su kaimyninių šalių bankais. Bankas ypač daug dėmesio skiria universalioms ir pagal individualius klientų poreikius kuriamoms finansų paslaugoms, el. bankininkystei, ilgalaikiams ryšiams su klientais.

Banko grupę Lietuvoje sudaro AB SEB bankas, šalyje turintis 57 klientų aptarnavimo padalinius, ir keturios antrinės bendrovės: UAB *SEB investicijų valdymas*, AB *SEB lizingas*, UAB *SEB Venture Capital*, UAB *SEB Enskilda*.

Turinys

Politikos aktualijos	3
Makroekonomikos būklė ir prognozės	5
Komerinių bankų sistema: dar ne kilimas, bet jau ir ne krizė	17
Europos Sąjungos mokesčių politikos patirtis krizės sąlygomis ir Baltijos šalių perspektyvos	20
Silpnas euras Lietuvos ekonomikos iš kelio neišves	24
Priedas	29

Apžvalga parengta remiantis duomenimis iki 2010 m. birželio 19 d.

Autoriai:

soc. m. dr. Gitanas Nausėda,
SEB banko prezidento patarėjas

Tel. (8 5) 268 2517
Faks. (8 5) 268 2521
El. p. gitanas.nauseda@seb.lt

Vilija Tauraitė,
vyriausioji analitikė

Tel. (8 5) 268 2521
Faks. (8 5) 268 2521
El. p. vilija.tauraitė@seb.lt

SEB banko „Lietuvos makroekonomikos apžvalgoje“ pateikti duomenys yra paimti iš išorinių šaltinių, tokių kaip Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Finansų ministerija, Lietuvos bankas, Lietuvos darbo birža, Lietuvos bankų asociacija, tarptautinės organizacijos ir užsienio šalių statistikos institucijos, duomenų bazės *Reuters EcoWin Pro*, naujienų agentūros BNS, ELTA, *Bloomberg*, *Reuters*, leidiniai *Lietuvos rytas*, *Respublika*, *Verslo žinios*, *The Economist* ir kiti. SEB bankas neprisiima jokios atsakomybės dėl išorinių šaltinių informacijos tikslumo, tikrumo ir išbaigtumo. Kiekviena nuomonė, teiginiai ir prognozės, pateiktos šioje apžvalgoje, yra tik SEB banko ir gali būti keičiamos be papildomo įspėjimo. Šis dokumentas ar atskira jo dalis nėra kvietimas ar pasiūlymas pirkti arba parduoti vertybinius popierius ar kitas investicines priemones ir negali būti jokio investicinio sprendimo ir (arba) vėliau sudaryto sandorio pagrindas ar dalis; taip pat SEB bankas nėra atsakingas už sprendimus, priimtus remiantis šioje apžvalgoje pateikta nuomone, teiginiais ir prognozėmis. Leidinyje pateiktos mintys gali skirtis nuo oficialios SEB banko pozicijos.

Politikos aktualijos

Prasidėjus vasarai politinis Lietuvos gyvenimas šiek tiek aprimo. Žlugus interpeliacijos susisiekimo ministrui E. Masiuliui iniciatyvai, sumažėjo tikimybė, kad valdančioji koalicija sugrius. Kita vertus, premjerui A. Kubiliui prakalbus apie naujų mokesčių būtinybę ir pastangas sumažinti fiskalinį deficitą dar 4,5 proc. BVP, atsirado daugiau įtampos tarp valdžios ir visuomenės. Tokiomis sąlygomis formuojasi palanki terpė marginaliniams politikams ir įvairiems judėjimams apeliuoti į žmonių jausmus bei kelti sumaištį ir destrukciją.

Kol kas opozicijoje esančios partijos nedemonstruoja įnirtingo noro perimti valdžią. Pavasarį vykusios neformalios konsultacijos nedavė konkretaus rezultato ir net privertė jų dalyvius nusivilti vieni kitais. Tai nėra nieko nestebina, kadangi požiūris į ekonominių ir socialinių šalies problemų sprendimo būdus smarkiai skiriasi net partijų viduje, ką jau bekalbėti apie kompromisą tarp Lietuvos socialdemokratų partijos, Tvarkos ir teisingumo bei Darbo partijų. Be to, opozicijai būtina persivilioti į savo stovyklą kurią nors šiuo metu valdančiojoje koalicijoje esančią politinę jėgą, o tai nelabai pavyksta.

Realiausias kandidatas į perbėgėlius būtų A. Valinsko vadovaujamos Tautos prisikėlimo partijos parlamentinė frakcija arba Krikščionių partijos politikai. Vis dėlto kyla abejonių, ar vadinamiesiems „valinskininkams“ reikėtų vaikytis efemeriškos naudos – tikimybė, kad kitą kadenciją jų nebebus ne tik Seime, bet ir politikoje apskritai, yra labai didelė. Pragmatiškais sumetimais jie viską mėgina „išspausti“ šiandien, nebeinvestuodami į savo politinį rytojį.

Opozicijos padėtį komplikuoja ir tai, kad nėra stiprios įcentrinės jėgos, pajėgiančios suburti kitas partijas į darnią komandą. Savo svoriu Seime ir administraciniais gebėjimais išsiskiria Lietuvos socialdemokratų partija. Kita vertus, šios partijos alternatyvios ekonominės politikos programos kontūrai yra neaiškūs – nuo romantinio praeities idealizavimo, reikalaujant grąžinti prieš porą metų buvusias mokesčių lengvatas (G. Kirkilas) iki 1 litą kainuojančių verslo patentų išdavimo (A. Butkevičius). Socialdemokratams ragina taikyti tokią pačią J.-M. Keynes'o receptais grįstą visuminę paklausos didinimo politiką kaip Vakarų Europos valstybėse, ignoruodami tai, kad pastaruosiu metu jos, baimindamosi biudžeto deficito ir valstybės skolos „sprogimo“, jau gręžiasi į priešingą pusę.

Tvarkos ir teisingumo bei Darbo partijų teikiamos rekomendacijos yra dar menčiau artikuliuotos, todėl profesiniu požiūriu jas sunkoka įvertinti. Pavyzdžiui, neįmanoma diskutuoti apie siūlomą ir visų trokštamą šešėlinės ekonomikos mažinimo tikslą, jei nepateikiamos konkrečios šios blogybės šalinimo priemonės. Tą patį galima pasakyti ir apie smulkaus bei vidutinio verslo skatinimą, eksporto rėmimą ir pan. Šiandien didžiausia politikos problema yra ne vizijų ir programų, o konkrečių, realiai įgyvendinamų idėjų stygius. Belieka tikėtis, kad artėjant savivaldybių ir Seimo rinkimams, partijos pereis nuo lozungų prie rinkimų programose įrašytų receptų.

Vienas iš valdančiosios koalicijos (ne)tvirtybę parodysiančių „lakmuso popierių“ bus gyventojų nekilnojamojo turto mokesčio Lietuvoje įvedimo klausimas. Nepaisant Finansų ministerijos pateiktų kelių NT mokesčio scenarijų, esminiai variantai yra du – visuotinio ir selektyvaus NT mokesčio. Pirmuoju atveju kalbama apie maždaug 1 mln. šalyje įregistruotų būstų apmokestinimą kad ir mažu mokesčio tarifu (pvz., 0,1 proc.), antruoju – labiausiai pasiturinčios NT požiūriu visuomenės grupės apmokestinimą. Apmokestinant visus, labiau pasireikštų šio mokesčio fiskalinis „svoris“ (priklausomai nuo tarifo, 150–250 mln. Lt), ap-

Opozicijai būtina persivilioti į savo stovyklą kurią nors šiuo metu valdančiojoje koalicijoje esančią politinę jėgą, o tai nelabai pavyksta.

Nepaisant Finansų ministerijos pateiktų kelių NT mokesčio scenarijų, esminiai variantai yra du – visuotinio ir selektyvaus mokesčio.

mokestinant tik mažąją gyventojų dalį, reikšmingų įplaukų į savivaldybių biudžetus tikėtis neverta (50–60 mln. Lt), tačiau mokestis skatintų racionaliau valdyti esamą turtą, suteiktų daugiau finansinio savarankiškumo savivaldybėms ir t. t.

Akivaizdu, kad dabartiniame kontekste svarbiausias Vyriausybės siekis įvedant fizinių asmenų NT mokestį yra biudžeto įplaukų padidinimas, o ne kitos šio mokesčio funkcijos. Deja, net valdančiojoje koalicijoje toli gražu ne visi pritaria tokiai iniciatyvai. Abiejų liberalų partijų (Lietuvos liberalų sąjūdžio bei Liberalų ir centro sąjungos) reakcija yra natūrali: bet kokiems naujiems mokesčiams, tarp jų ir NT apmokestinimui – „ne“. Kada jei ne artėjant naujų rinkimų raundui liberalai privalo vėl atsisukti veidu į savo rinkėją, kuris yra priverstas simbolinį mokesčių naštos akmenį ridenimo ritualą kelti į vis vėlesnį laiką (prieš porą metų tai buvo daroma gegužės pradžioje, o dabar – jau antroje mėnesio pusėje).

Opozicinės partijos yra dar mažiau motyvuotos palaikyti Vyriausybės mokesčių politikos planus. Pastaruosius pusantrų metų jos itin aštriai kritikavo A. Kubiliaus ministrų kabinetą už „naktinę“ mokesčių reformą ir sunkėjančią mokesčių našta, todėl dabar nesutiks savo rankomis žlugdyti savo „keinsistinės“ reputacijos.

Jei nekilnojamojo turto apmokestinimo projektas Seime įstrigtų, šio mokesčio diegimo Lietuvoje istorija taptų tiesiog chrestomatinė. Tai būtų iš tikrųjų vadovėlinis pavyzdys kaip neįmanoma rasti laiko momento, kuomet nepersidengia nekilnojamojo turto konjunktūros ir politinių rinkimų ciklo stadijos, kitaip tariant, įvesti NT mokestį visada yra arba „dar per anksti“, arba „jau per vėlai“. Teoriškai toks laikotarpis buvo 2005–2006 m., tačiau ir tuomet nebuvo jokios politinės valios stabdyti NT „burbulo“ pūtimąsi.

Po santykinai ramesnės vasaros seks karštas politinis ruduo, kurį tradiciškai pakaitins 2011 m. valstybės biudžeto projekto svarstymas.

Po santykinai ramesnės vasaros seks karštas politinis ruduo, kurį tradiciškai pakaitins 2011 m. valstybės biudžeto projekto svarstymas. Prasidėjęs naujas šildymo sezonas komplikuos ribinėje padėtyje atsidūrusių namų ūkių ekonominę padėtį ir skatins politinį radikalumą. Deja, kol kas nematyti net ir kuklių prošvaisčių *Sodros* finansuose, nes jokios stabilizavimo priemonės ir nebuvo įgyvendintos. Nedarbo augimas turėtų prarasti pagreitį, tačiau tai tėra menka paguoda, kai jo lygis visiškai priartėjo prie 20 proc. Problema yra ta, kad daugybės darbą praradusių ir darbo biržoje užsiregistravusių žmonių bedarbio pašalpos mokėjimo terminas pasibaigė arba netrukus pasibaigs, tuo tarpu vilčių susirasti naują darbo vietą jie pernelyg nepuoselėja (žr. sk. „Makroekonomikos būklė ir prognozės“).

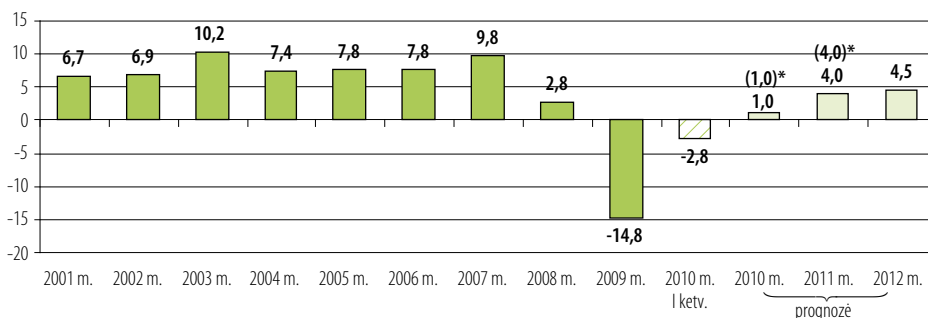
Daug finansinių ir socialinių šalies žaizdų galėtų pagydyti beprasidedantis ekonomikos augimas, tačiau ar jis bus spartus ir tvarus?

Makroekonomikos būklė ir prognozės

Pirmojo 2010 m. ketvirčio Lietuvos BVP pokytis buvo nuvilniantis tik iš pirmo žvilgsnio. Priežastį BVP sumažėti buvo apstu: Ignalinos atominės elektrinės uždarymas ir su tuo susijęs užsienio prekybos balanso pablogėjimas; elektros energijos kainų kilimas ir neigiama jo įtaka verslo konkurencingumui bei namų ūkių perkamajai galiai; pasaulinių naftos kainų kilimas ir pradėjęs brangti lito atžvilgiu JAV doleris. Nepaisant to, BVP sumažėjimas tikrai nebuvo beviltiškas ir, atsižvelgiant į naujausias pramonės, transporto bei kai kurių kitų ūkio sektorių tendencijas, leidžia tikėtis geresnio rezultato jau antrąjį ketvirtį.

Anot patikslinto Statistikos departamento įvertio, pirmąjį šių metų ketvirtį, palyginti su tuo pačiu 2009 m. laikotarpiu, Lietuvos BVP sumažėjo 2,8 proc. (žr. 1 diagramą). Paskelbtasis BVP pokytis neužklupo šalies ekonomistų nepasirengusių. Atvirkščiai, šį kartą prognozuojančiųjų šalies ekonomikos plėtrą bendruomenė buvo kaip reta vieninga ir gana atsargi – absoliuti dauguma pranašavo BVP per metus sumažėsiant nuo 4 iki 6 proc.

1 diagrama. Realus BVP metinis pokytis (proc.)



* Skliausteliuose nurodyta ankstesnė SEB banko prognozė.

Nors visada „kablukų“ randantys skeptikai suskubo vertinti paskelbtą statistiką kaip dar vieną dugną ir recesijos įsišaknijimą, pažymėtina, kad metiniai BVP smukimo tempai nuolat „tirpo“ nuo trečiojo praėjusių metų ketvirčio. Iš tiesų, atsižvelgiant į sezoniškumo įtaką, 2010 m. sausio–kovo mėn., palyginti su paskutiniu 2009 m. ketvirčiu, bendras ekonominis „pyragas“ sumenko 3,9 proc. Tačiau tai yra ne taip jau ir blogai, turint omenyje Ignalinos atominės elektrinės uždarymo pasekmes, vis dar snūduriavusį nekilnojamojo turto ir statybų sektorių, priverstinį arba savanorišką (rengiantis dar „juodesniam“ rytojui) gyventojų diržų susiveržimą, apsiribojant elementarių poreikių tenkinimu.

Pirmą ketvirtį baigėme ir antrąjį pradėjome jau įsisiūbuodami. 2010 m. kovo mėn. pramonės produkcijos palyginamosiomis kainomis pokytis pirmąkart per pastaruosius 17 mėnesių buvo teigiamas – 1 proc. Balandžio mėn. minėtasis rodiklis buvo net 5,5 proc. didesnis nei prieš metus, pašalinus darbo dienų įtaką – 4,9 proc.

Antrasis ketvirtis pretenduoja tapti statybų verslo lūžio tašku. Kol kas būtų naivu teigti apie ryškius kiekybinius pokyčius, tačiau bent jau klostosi palankios sąlygos statybininkams prisiminti savo amatą – plėtojama iš karto keletas nedidelių gyvenamųjų namų kvartalų pro-

Nors „kablukų“ randantys skeptikai įvertino paskelbtą statistiką kaip dar vieną dugną, metiniai BVP smukimo tempai nuolat „tirpo“ nuo trečiojo praėjusių metų ketvirčio.

Būtų naivu teigti apie ryškius kiekybinius pokyčius, tačiau bent jau klostosi palankios sąlygos statybininkams prisiminti savo amatą.

jektų. Optimistinės transporto (išskyrus avialinijų) sektoriaus tendencijos buvo pastebimos jau nuo šių metų pradžios ir vėlesniais ketvirčiais turėtų dar labiau išryškėti. Net vidaus prekyba, ilgą laiką kartu su statyba tempusi BVP į dugną, teikia tam tikrų vilčių. Didžiausių šio sektoriaus bendrovių atstovai nebelaiko 2010 metų dar vienais prarastais metais, nors nedrįsta prognozuoti ir reikšmingos plėtros. Arši konkurencija toliau stumia iš rinkos mažus žaidėjus, kurie nepajėgia pakelti besikryžiuojančių kainų ir sąnaudų „žirklių“.

Kaip minėjome dar praėjusių metų gruodžio mėnesį, šie metai bus nelygūs – šalies ekonomika startuos prasčiau, tačiau antrąjį pusmetį įsibėgės. Pirmųjų 2010 m. mėnesių rezultatai iš esmės patvirtino šią įžvalgą. Neatsitiktinai daugelis Lietuvos BVP plėtrą prognozuojančių institucijų pastaruoju metu gerino prognozes.

Kaip jau minėjome, šalies **pramonė** pirmąjį šių metų ketvirtį baigė daug džiugesne nuotaka nei pradėjo. Išorės rinkų atsigavimas turėjo tiesioginės įtakos eksportuojančioms Lietuvos įmonėms, lemdamas didesnius užsakymus ir kylantį gamybos pajėgumų panaudojimo lygį. 2010 m. sausio–balandžio mėn., palyginti su tuo pačiu 2009 m. laikotarpiu, pramonės produkcija sumažėjo 0,8 proc., darbo dienų skaičius įtakos neturėjo. Galima prisiminti, kad praėjusiais metais pramonės produkcija sumenko 14,6 proc., o pašalinus darbo dienų įtaką, – 14,4 proc. Apdirbamoji pramonė per pirmuosius keturis 2010 m. mėnesius pagamino produkcijos 1,8 proc. mažiau nei prieš metus.

Skirtingai nei 2009 m., šių metų pradžioje jau keletas svarbių apdirbamosios pramonės sektorių galėjo pasigirti plėtra.

Skirtingai nei 2009 metais, šių metų pradžioje jau keletas svarbių apdirbamosios pramonės sektorių galėjo pasigirti plėtra. Antai popieriaus ir popieriaus gaminių gamyba 2010 m. sausio–balandžio mėn. buvo 38,3 proc. didesnė nei prieš metus, guminių ir plastikinių gaminių – 14,2 proc., chemikalų ir chemijos produktų – 11,2 proc., drabužių siuvimo – 10,4 proc., odos ir odos dirbinių – 10,1 proc., tekstilės gaminių – 9,2 proc., kompiuterinių, elektroninių ir optinių gaminių – 5,7 proc. Kita vertus, rafinuotų naftos produktų gamyba sumažėjo 13,7 proc., pagrindinių metalų gamyba – 6,2 proc., metalo gaminių, išskyrus mašinas ir įrenginius – 5,5 proc., maisto produktų – 5,1 proc., gėrimų – 3,2 proc. Apdirbamoji pramonė pasidalijo į dvi maždaug lygias dalis – teigiamo ir neigiamo augimo zonoje esančius sektorius. Tikėtina, kad metų bėgyje pirmoji grupė didės, o antroji mažės.

Silpnas euras turi teigiamos įtakos kai kurių daug eksportuojančių ES šalių verslo padėčiai, tačiau ir jos yra suinteresuotos, kad šis procesas būtų valdomas.

Tiesa, pastaruoju metu iš eksporto rinkų ateina prieštaringi signalai. Viena vertus, daugelio pasaulio valstybių ekonomikos būklė yra daug geresnė nei praėjusiais metais, tačiau matyti blėstantis verslo skatinimo programų poveikis realiam ūkio sektoriui. Neatmestina prieštara, kad Europos Sąjungos ekonomikos laukia naujų išmėginimų ruožas. Atsižvelgdamos į tai, kai kurios institucijos (tarp jų ir SEB analitikų Stokholmo padalinys) sumažino 2010 m. ir 2011 m. euro zonos BVP prognozę. Silpnas euras turi teigiamos įtakos kai kurių daug eksportuojančių ES šalių (pvz., Vokietijos) verslo padėčiai, tačiau ir jos yra suinteresuotos, kad šis procesas būtų valdomas. Mat silpnas euras brangina importuojamus energijos išteklius ir tuo pačiu didina gaminamos produkcijos savikainą.

Kasyba ir karjerų eksploatavimas pirmaisiais šių metų mėnesiais gana teigiamai išsiskyrė bendrame pramonės kontekste. 2010 m. sausio–balandžio mėn., palyginti su analogišku praėjusių metų laikotarpiu, sektoriaus produkcija padidėjo 9,3 proc., atsižvelgus į darbo dienų įtaką – 9,0 proc. Minėtuojau laikotarpiu žalios naftos gavyba buvo 37,6 tūkst. t, t. y. 1,6 proc., durpių gavyba – 12,1 tūkst. t, t. y. 36,6 proc., žvyro, žvirgždo, gargždo ir titnagžemio – 280,6 tūkst. t, t. y. 1,0 proc., dolomito skaldos – 132,4 tūkst. t, t. y. 23,6 proc. mažesnė nei prieš metus. Palyginti su 2009 m. sausio–balandžio mėn., ūgtelėjo silicinio smėlio gavyba – nuo 5,9 tūkst. t iki 9,7 tūkst. t, arba 64,4 proc.

Silicinis smėlis naudojamas saulės elementų gamybai. Lietuvos verslininkams ir mokslininkams suvienijus pajėgas, mūsų šalyje ėmė kurtis saulės energijos pramonės šaka. Kol kas ji dirba tik eksportui, o jos apyvarta jau netrukus pasieks 1,5 mlrd. Lt. *Precizika-MET SC* gamykla šiuo metu naudoja kinišką ir rusišką silicij, tačiau Anykščiuose yra smėlio, kurio

perdirbimo technologija šiek tiek skirtųsi, tačiau žaliava būtų grynesnė. Taigi pagrindinę saulės elementų žaliavą gaminanti įmonė ateityje gali atsirasti ir Lietuvoje.

Energetikos sektorius tebegyvena laukimo nuotaikomis dėl atominės energetikos Lietuvoje ateities ir vis dar „virškina“ naują *status quo*, susidariusį uždarius Ignalinos atominę elektrinę. 2010 m. sausio–kovo mėn., palyginti su analogišku 2009 m. laikotarpiu, pagrindiniai kuro ir energijos išteklių (gamyba ir importas, atėmus eksportą, bunkeriamą) kito įvairiai: gamtinių dujų išteklių ūgtelėjo 40,6 proc., dyzelino transportui – 8,7 proc., tuo tarpu elektros energijos sumenko 5,4 proc., automobilių benzino – 19,1 proc., suskystintų naftos dujų – 1,8 proc.

Deja, dujų ir naftos brangimas tampa rimtu išmėginimu tiek šalies verslui, tiek žmonėms. Gegužės mėn. pabaigoje Kainų komisija patvirtino vidutiniškai penktadaliu didesnes bendrovės Lietuvos dujos dujų kainas buitiniams vartotojams. Mažiausiai – 15 proc. – dujos brangs smulkiems vartotojams (suvartojantiems iki 500 kubinių metrų dujų per metus), naudojantiems dujas tik maistui ruošti, – nuo 1,87 iki 2,15 Lt (įskaitant PVM) už kubinį metrą. Individualių namų savininkams, naudojantiems dujas šildymui ir karštam vandeniui ruošti (nuo 500 iki 20 tūkst. kubinių metrų per metus), dujų kaina didės nuo 1,29 iki 1,56 Lt (su PVM), arba 20,9 proc. Labiausiai dujos brangs daugiau kaip 20 tūkst. kubinių metrų per metus suvartojantiems buitiniams vartotojams – nuo 1,28 iki 1,56 Lt, arba 21,9 proc.

Oficialus kainų didinimo pagrindas – importuojamų iš Rusijos koncerno *Gazprom* dujų pabrangimas ir JAV dolerio stiprėjimas euro (lito) atžvilgiu.

Brangstantys neatsinaujinantys energetikos išteklių skatina gręžtis į įvairias alternatyvas. Viena iš jų – vėjo energetika, praėjusiais metais pagaminusi 1,7 proc. Lietuvos vidaus vartotojų suvartotos elektros energijos. Tiesa, padidinus vėjo elektros supirkimo kainą iki 30 centų už 1 kWh, šio energetikos sektoriaus plėtra turėtų paspartėti. Jei toks tarifas galiotų bent iki 2020 m., investiciniai vėjo energetikos projektai atsipirktų, o tie, kurie investavo iš skolinčių lėšų, galėtų sugrąžinti paskolas bankams.

Pirmąjį 2010 m. ketvirtį **mažmeninė prekyba** vis dar sunkiai kapstėsi iš krizinės situacijos. Palyginti su tuo pačiu praėjusių metų laikotarpiu, mažmeninės prekybos, variklinių transporto priemonių ir motociklų didmeninės ir mažmeninės prekybos bei remonto įmonių apyvarta (be PVM) palyginamosiomis kainomis sumažėjo 12,6 proc. Pažymėtina, kad prekybos (išskyrus variklinių transporto priemonių ir motociklų prekybą) maisto ir ne maisto prekėmis nuosmukis supanašėjo – atitinkamai 13,8 proc. ir 13,9 proc.

Bendrą mažmeninės prekybos apyvartos rodiklį „gražino“ variklinių transporto priemonių ir motociklų didmeninės bei mažmeninės prekybos (įskaitant remontą) statistika. Dėl itin žemos praėjusių metų palyginamosios bazės šio prekybos sektoriaus apyvarta „susitraukė“ 5,9 proc. Naujaisiais lengvųjų automobilių prekybos statistika – ypač padrąsinanti. 2010 m. sausį–gegužę Lietuvoje užregistruota 2,83 tūkst. naujų automobilių – 27 proc. mažiau nei prieš metus, tačiau vien gegužę užregistruotas 731 automobilis, o rinka tesmuko tik 3 proc. Tai buvo mažiausias mėnesio nuosmukis šiais metais.

Automobilių degalų mažmeninė prekyba per metus smuktelėjo 15,4 proc., tačiau tai neturėtų stebinti, atsižvelgiant į drastiškai išaugusias dyzelinių degalų ir benzino kainas.

Nepaisant gana slogios prekybos verslo nuotaikos, tam tikrų pragiedrulių vis dėlto esama. Viena vertus, prekybos sektoriaus nuosmukio tempas sulėtėjo, palyginti su praėjusiais metais, antra vertus, atsiranda poreikis naujoms darbo vietoms kurti. Truputį netikėta, tačiau pirmojo 2010 m. ketvirčio pabaigoje daugiausia darbuotojų – apie 800 – Lietuvoje ieškojo būtent prekybos įmonių. Bendrovė *Maxima LT* pirmąjį ketvirtį priėmė 38 proc. daugiau darbuotojų nei atitinkamą 2009 m. ketvirtį, nors gegužės mėn. šiame prekybos tinkle dirbo 7 proc. mažiau darbuotojų nei prieš metus. Yra ir priešingų pavyzdžių. Antai *Norfos* bendro-

Dujų ir naftos brangimas tampa rimtu išmėginimu tiek šalies verslui, tiek žmonėms.

Brangstantys neatsinaujinantys energetikos išteklių skatina gręžtis į įvairias alternatyvas.

Prekybos sektoriaus nuosmukio tempas sulėtėjo, palyginti su praėjusiais metais.

vė paskelbė ketinanti šiemet sumažinti darbuotojų skaičių. Anot jos atstovų, ekonomikai pradėjus kilti planuojama didinti ne personalą, o algas ir darbo našumą.

Patikslinto Statistikos departamento pirmojo 2010 m. ketvirčio BVP įverčio duomenimis, **žemės ūkis ir žuvininkystė** neišvengė nuosaikaus 1,5 proc. metinio nuosmukio. Natūriniai žemės ūkio veiklos rodikliai yra itin prieštaringi: 2010 m. sausio–balandžio mėn., palyginti su tuo pačiu 2009 m. laikotarpiu, ankštinių augalų supirkimas padidėjo 44 proc., bulvių – 39 proc., vaisių – 3 proc., tačiau javų supirkimas sumažėjo 27 proc., daržovių – 6 proc. Per pirmuosius keturis šių metų mėnesius gyvulių ir paukščių (gyvuoju svoriu) supirkimas buvo 2 proc. didesnis nei prieš metus, tačiau pieno (perskaičiuoto į bazinį riebumą) supirkimą 7 proc., kiaušinių – 5 proc. mažiau.

Žemės ūkio produktų supirkimo kainos (ŽŪPK) 2010 m. balandį, palyginti su 2009 m. balandžiu, ūgtelėjo 9,5 proc., kadangi gyvulių ir gyvulininkystės produktų supirkimo kainos padidėjo 11,2 proc., o augalininkystės produktų – 6 proc. Žemės ūkio produktų savikainą formuojančių sąnaudų indeksas, atvirkščiai, mažėjo – pirmąjį šių metų ketvirtį, palyginti su tuo pačiu 2009 m. ketvirčiu, žemės ūkio produkcijos gamybos reikmėms įsigytų ir investuojamų į žemės ūkio gamybą prekių kainos smuktelėjo 17,9 proc., nes investuojamų į žemės ūkio gamybą prekių kainos sumenko 43,6 proc., žemės ūkio produkcijos gamybos reikmėms įsigytų prekių – 8,5 proc.

Artimiausiu metu Seimas ketina nuspręsti, ar nuo liepos uždrausti į Lietuvos rinką tiekti genetiškai modifikuotų augalų veislių daiginamąją medžiagą. Augalų sėklininkystės įstatymų pataisose numatyta, jog tokius daigus būtų galima į Lietuvą įvežti tik moksliniams tyrimams atlikti. Pataisų iniciatorių nuomone, kol genetiškai modifikuotų organizmų įtaka žmogui visapusiškai neištirta, būtina riboti jų vartojimą.

Didelio žvejų bendruomenės pasipriešinimo sulaukė parengta Žvejybos įstatymo pataisa, pagal kurią verslinė žvejyba Baltijos jūroje 500 metrų atstumu nuo kranto ir 3 kilometrų spinduliu nuo Klaipėdos jūrų uosto pietinio ir šiaurinio molų būtų draudžiama. Draudimas turėtų pasekmių beveik 70 įmonių ir paliktų be darbo kelis šimtus žmonių. Toliau nuo kranto pajėgtų žvejoti tik keletas įmonių, turinčių didesnius laivus.

Transporto sektorius tikrai neturi priežasčių skųstis pirmaisiais 2010 m. mėnesiais.

Transporto sektorius tikrai neturi priežasčių skųstis pirmaisiais 2010 m. mėnesiais. 2010 m. sausio–balandžio mėn. Klaipėdos valstybiniame jūrų uoste kartu su Būtingės terminalu pakrauta ir iškrauta 12,4 mln. t krovinių, t. y. 11,2 proc. daugiau nei prieš metus. Klaipėdos valstybiniame jūrų uoste perkrauta 9,9 mln. t krovinių, t. y. 16,9 proc. daugiau, tuo tarpu Būtingės terminale – 2,4 mln. t, t. y. 7,5 proc. mažiau nei atitinkamu 2009 m. laikotarpiu. Žalia nafta ir naftos produktai sudarė 42,5 proc. visų perkrautų krovinių, arba 4,8 proc. punkto mažiau nei prieš metus. Kelių transporto priemonių buvo perkrauta 63,9 tūkst., t. y. 27,7 proc. daugiau, konteinerių (TEU) – 88,3 tūkst., t. y. 5,4 proc. daugiau nei per tą patį 2009 m. laikotarpį.

2010 m. sausio–balandžio mėn. vežimas geležinkelių transportu buvo 20,9 proc. didesnis nei prieš metus. Tarptautinis krovinių vežimas išaugo 33,4 proc., tuo tarpu vidaus vežimas sumažėjo 7,5 proc. Tai atspindi santykinį reeksportuojamų krovinių srautų didėjimą, o tai neturėtų stebinti, turint omenyje Vakarų Europos ir NVS valstybių ekonomikos pagyvėjimą. Kita vertus, Lietuvos ir kitų Baltijos šalių transporto sektoriaus konjunktūra smarkiai priklauso nuo Rusijos uostų veiklos. Pastariesiems esant „perkrautiems“, mūsų uosto veikla atkunta ir, atvirkščiai, suaktyvėjus alternatyvių uostų darbui, patiriamas tam tikras atoslūgis.

Lietuvos oro bendrovių lėktuvais šių metų sausio–balandžio mėn. buvo vežta 178,6 tūkst. keleivių, t. y. 12,9 proc. daugiau nei per tą patį 2009 m. laikotarpį. Šalies oro uostuose nusileido ir pakilo 11,2 tūkst. Lietuvos ir užsienio oro bendrovių lėktuvų, t. y. 21 proc. daugiau nei prieš metus. Į oro uostus atvyko ir išvyko 571,2 tūkst. keleivių, kitaip tariant, 12,4 proc. daugiau nei atitinkamu 2009 m. laikotarpiu. Ši statistika neturėtų nuteikti perdėm optimis-

tiškai, kadangi oro transporto aktyvumas ūgtelėjo dėl mažos 2009 m. pradžios palyginamosios bazės, kurią savo ruožtu „sukūrė“ didžiausios Lietuvos skrydžių bendrovės *flyLAL-Lithuanian Airlines* bankrotas.

Viena iš naujienu **ryšių** sektoriuje – Europos Komisijos išleistoje 15-ojoje Europos elektroninių ryšių rinkos ataskaitoje skelbiama, kad Lietuva 2009 m. pirmavo Europos Sąjungoje pagal judriojo ryšio skvarbą. Mūsų šalyje judriojo ryšio skvarba praėjusių metų spalį sudarė 147 proc. (147 abonentai 100 gyventojų), o antrąją ir trečiąją vietas užėmusiose Portugalijoje ir Italijoje – po 146 proc. ES judriojo ryšio vidutinė skvarba buvo 122 proc.

Tiesa, viešojo judriojo telefono ryšio aktyvių abonentų skaičius pirmojo 2010 m. ketvirčio pabaigoje, palyginti su tuo pačia 2009 m. data, smuktelėjo 3,2 proc. Viešojo fiksuoto telefono ryšio linijų skaičius (be taksofonų) per tą patį laikotarpį sumažėjo 4,7 proc. Šių metų sausio–kovo mėn., palyginti su analogišku praėjusių metų laikotarpiu, vidaus pokalbių trukmė, kai abonentai skambina viešuoju fiksuotu ir judriuojumu telefono ryšiu, padidėjo 8,6 proc., tarptautinių – sumažėjo 13,8 proc. Pokalbių trukmei teigiamai atsiliepė judriojo telefono ryšio pokalbių kaina, kuri pernai Lietuvoje sumažėjo vidutiniškai 28,6 proc. (visoje ES – 7,1 proc.).

Šių metų pradžioje **statybų ir nekilnojamojo turto (NT) rinka** pasiekė verslo aktyvumo ir kainų „dugną“ bei pradėjo rengtis lūžiui. Tiesa, pirmojo 2010 m. ketvirčio statybos sektoriaus statistika buvo negailestinga – statybos įmonės savo jėgomis atliko darbų už 706 mln. Lt to meto kainomis, t. y. 40,8 proc. mažiau nei pirmąjį 2009 m. ketvirtį. Per tą patį laikotarpį pripažinti tinkamais naudoti 338 nauji gyvenamieji namai, juose įrengta 519 butų, t. y. beveik 80 proc. mažiau nei prieš metus. Pripažintų tinkamais naudoti butų naudingasis plotas sudarė 72 tūkst. kv. metrų, o tai yra 72 proc. mažiau nei atitinkamu 2009 m. laikotarpiu.

Pirmąjį 2010 m. ketvirtį išduoti 1087 leidimai statyti gyvenamuosius namus (iš jų 12 leidimų statyti daugiabučius namus), t. y. 202 statybos leidimais, arba 16 proc. mažiau nei pirmąjį 2009 m. ketvirtį. Išduotų statybos leidimų struktūra rodo, jog šalyje ir toliau vyraus 1–2 butų gyvenamųjų namų statyba, jiems statyti buvo išduota net 99 proc. visų statybos leidimų.

Šie rodikliai neapima balandžio ir gegužės mėn., kai rinka pajudėjo iš letargo būsenos. Antai Statistikos departamento atlikta statybos bendrovių vadovų apklausa parodė, kad gegužę darbų padaugėjo. Darbų pagausėjimą gegužės mėn. nurodė 27 proc. respondentų, mažėjimą – 26 proc., tuo tarpu balandį – atitinkamai 11 proc. ir 40 proc. Daugiau nei trečdalis (39 proc.) apklaustųjų gegužę prognozavo, jog statybos užsakymų daugės, tik 15 proc. – mažės. Balandį taip manė atitinkamai 26 proc. ir 16 proc. statybos įmonių vadovų.

Pranašaudamos šviesesnę perspektyvą, statybos įmonės yra pasirengusios artimiausiais mėnesiais priimti naujų darbuotojų. Gegužės mėn. kurti naujas darbo vietas tikino planuojantys 35 proc. statybos įmonių vadovų, o beveik pusė apklaustųjų sakė, jog darbuotojų skaičiaus nekeis.

Statybų sektoriaus „Achilo kulnas“ yra daugiabučių renovavimo programa. Pats Aplinkos ministras G. Kazlauskas buvo priverstas viešai pripažinti, kad pateikta tik 20 paraiškų renovuoti namus pagal naują programą ir sudarytos rangos sutartys atnaujinti 140 namų pagal seną programą. Iš finansavimo sutarčių, pasirašytų praėjusių metų pabaigoje, pagal seną programą 214 namų renovacijai 60 bendrijų dėl sunkmečio atsisakė tą daryti. Rengiamas priemonių planas, kurio pagrindinis akcentas – ekonominis skatinimas, informuojant žmones apie energijos naudojimo efektyvumą ir neigiamas nerenovavimo pasekmes. Be to, Seime svarstomos pataisos, kuriomis numatoma remti būstus atnaujinančias nepasiturinčias šeimas ir asmenis be šeimos – tokiems asmenims siūloma apmokėti paskolą ir palūkanas.

Lietuva 2009 m. pirmavo Europos Sąjungoje pagal judriojo ryšio skvarbą.

Pranašaudamos šviesesnę perspektyvą, statybos įmonės yra pasirengusios artimiausiais mėnesiais priimti naujų darbuotojų.

Visuomenės informavimo apie daugiabučių renovavimo kampanijos efektyvumas nėra garantuotas, kadangi krizės sąlygomis žmonės bijo susisaistyti kreditiniais įsipareigojimais.

Deja, visuomenės informavimo kampanijos efektyvumas nėra garantuotas, kadangi krizės sąlygomis žmonės bijo susisaistyti papildomais kreditiniais įsipareigojimais, nepriklausomai nuo to, kokios patrauklios būtų jų sąlygos. Pagal naująją daugiabučių atnaujinimo programą, Vyriausybė finansuos 15 proc. būstų atnaujinimo vertės, o gyventojai mokės 3 proc. fiksuotas metų palūkanas.

Net jeigu būsto renovavimo programa patirtų nesėkmę, statybų sektorius vis tiek išsikapsytų iš dabartinės nepavydėtinos padėties, tačiau šis procesas truktų kur kas ilgiau. Tam tikri statybų sektoriaus „judesiai“ užfiksuoti antrąjį šių metų ketvirtį, tačiau vėluojanti statistika dar neparodo jų masto.

Ir šį kartą nematome priešasčių koreguoti ankstesniame „Lietuvos makroekonomikos apžvalgos“ numeryje pateiktą šalies BVP augimo 2009 m. ir 2010 m. prognozių – atitinkamai 1,0 proc. ir 4,0 proc. (žr. 1 diagramą ir 1 priedo lentelę). Kaip ir anksčiau, manome, kad BVP plėtros rodikliai antrąjį šių metų pusmetį bus geresni nei metų pradžioje. 2012 m. BVP turėtų išaugti 4,5 proc.

Didelėmis pastangomis pavyko pasiekti **viešųjų finansų** konsolidavimo, kurį atspindi gerėjantis kredito reitingų agentūrų požiūris į Lietuvą ir didesnis pasitikėjimas tarptautinėje finansų rinkoje. Vienas iš naujesnių signalų – kovo pabaigoje tarptautinė reitingų agentūra Moody's pagerino Lietuvos Vyriausybės skolinimosi reitingo Baa1 perspektyvą iš neigiamos į stabilią. Pasak agentūros, Lietuvos ekonomika stabilizavosi greičiau nei anksčiau manyta ir sparčiausiai tarp visų Baltijos valstybių.

Dėl nepriklausančių nuo mūsų šalies priešasčių valstybės skolos finansavimo sąlygos pastaruoju metu vėl susijaukė.

Deja, dėl nepriklausančių nuo mūsų šalies priešasčių (Graikijos ir kitų vadinamųjų PIIGS valstybių fiskalinių problemų) pastaruoju metu atmosfera vėl susijaukė. Neseniai Lietuvoje apsilankiusi Tarptautinio valiutos fondo misija paragino dėti dar daugiau pastangų fiskaliniam deficitui mažinti. Siūloma apsvarstyti progresinio gyventojų pajamų mokesčio galimybes, išplėsti nekilnojamojo turto mokesčio bazę, įvesti „žaliąjį“ mokestį automobiliams, mažinti *Sodros* deficitą karpant motinystės pašalpas, ištraukti verslą iš mokestinio „šešėlio“ ir pan. Finansų ministerijos nuomone, galima taikyti įvairius akcizo tipo mokesčius už daiktus, importuojamas prekes, ypač transporto priemones.

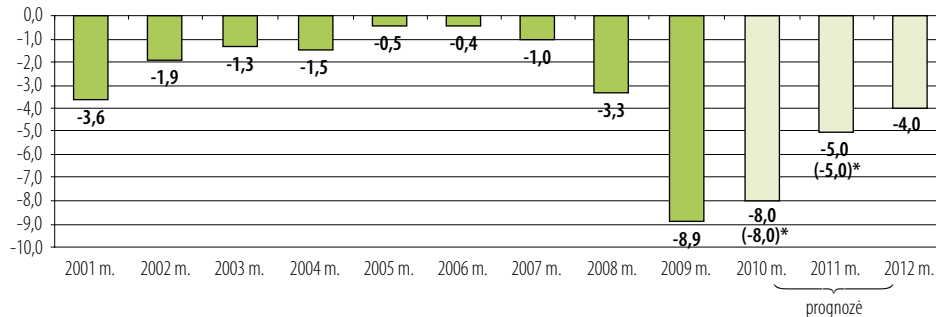
Nors šios rekomendacijos svarstytinios, reikia atsižvelgti į itin nepalankių jų įgyvendinimo kontekstą. Viena vertus, Lietuva jau išgyveno pusantrų metų mokesčių didinimo ir biudžeto išlaidų ribojimo laikotarpį, todėl daugelyje sričių yra pasiekta „skausmo riba“, antra vertus, diskusijos dėl naujų mokesčių vyksta labai sudėtingomis aplinkybėmis – energetinių išlaidų (dujų, degalų, šilumos kainų) didėjimas stumia didelę dalį šalies namų ūkių link egzistencinio minimumo slenksčio. Todėl neapgalvotas mokesčių naštos didinimas paskatintų emigraciją ir verslo evakuaciją į „šešėlį“.

Ekonominio augimo Lietuvoje pakaktų fiskaliniam deficitui sumažinti iki 3 proc. BVP 2013 m., jei būtų įšaldytos 2010 m. lygio viešosios išlaidos.

Mūsų apskaičiavimais, ekonominio augimo Lietuvoje pakaktų fiskaliniam deficitui sumažinti iki 3 proc. BVP 2013 m. (tuomet euro įvedimas atsidėtų iki 2015 m.), jei būtų įšaldytos 2010 m. lygio viešosios išlaidos. Artėjant 2011 m. savivaldybių ir 2012 m. Seimo rinkimams, išsaugoti tokią tvirtą finansinę discipliną būtų gana sunku, ypač atsižvelgiant į trapią valdančiosios koalicijos situaciją.

Tiesa, kol kas 2010 m. valstybės biudžeto vykdymo problemos išlieka. Finansų ministerijos duomenimis, 2010 m. sausio–gegužės mėn. į valstybės biudžetą surinkta 5 023,0 mln. Lt, prognozuota – 4 562,3 mln. Lt. Padėtį gelbėjo geresnis nei tikėtasi PVM surinkimas – vietoje prognozuotų 2 571,1 mln. Lt gauta 3 142,7 mln. Lt, tuo tarpu kitų pagrindinių mokesčių surinkimas buvo gana įtemptas.

Nusprendėme nekeisti ankstesniame „Lietuvos makroekonomikos apžvalgos“ numeryje skelbtų 2010 m. ir 2011 m. fiskalinio deficito prognozių – atitinkamai 8,0 proc. ir 5,0 proc. BVP (žr. 2 diagramą). 2012 m. fiskalinio deficito lygis sumažės iki 4,0 proc. BVP.

2 diagrama. Valdžios sektoriaus balansas (ESS'95, proc. BVP)

* Skliaustuose nurodyta ankstesnė SEB banko prognozė.

Vartotojų kainų infliacijos problemos Lietuvoje jau senokai nebėra. 2010 m. gegužės mėn., palyginti su 2009 m. gegužės mėn., vartojimo prekių ir paslaugų kainos padidėjo 0,7 proc. Metinį kainų padidėjimą lėmė 11,6 proc. pabrangę alkoholiniai gėrimai ir tabako gaminiai, 7,9 proc. – transporto prekės ir paslaugos, 13,5 proc. – švietimo paslaugos ir 2,3 proc. atpigę maisto produktai ir nealkoholiniai gėrimai, 5,4 proc. – drabužiai ir avalynė, 6,9 proc. – ryšių prekės ir paslaugos. 2010 m. gegužės mėn. vidutinė metinė infliacija sudarė 1,4 proc.

2010 metai bus paženklinoti tolesnio energetinių išteklių brangimo. Nuo metų pradžios jau smarkiai pabrangę degalai ir elektra, nuo liepos mėn. didės dujų kaina buitiniams vartotojams. Energetinė infliacija neišplis į kitas prekes ir paslaugas, veikiau atvirkščiai – išleisdami daugiau pinigų elektros, dujų ar degalų sąskaitoms apmokėti, namų ūkiai sieks taupyti ne pirmojo būtinumo prekių sąskaita. Sumažėjus kitų produktų ir paslaugų paklausai, tikėtinas vartotojų spaudimas gamintojams ir prekybininkams mažinti jų kainas, taikyti didesnes nuolaidas ir pan.

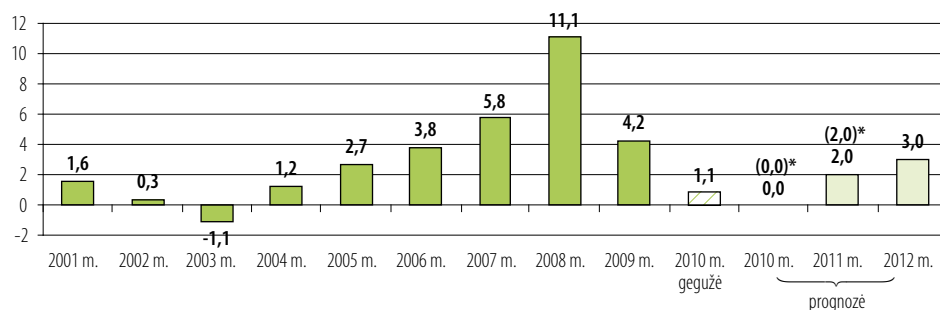
Pastaruoju metu išryškėjusi JAV dolerio stiprėjimo euro (lito) atžvilgiu tendencija yra infliaciją lemiantis veiksnys. Kylant dolerio kursui, brangsta iš dolerio zonos importuojamos prekės, be to, skatinamas lietuviškų prekių eksportas į dolerio „orbitoje“ esančias šalis, todėl mažėja vietos kilmės gaminių pasiūla vidaus rinkoje ir atitinkamai atsiranda postūmis kilti jų kainoms. Kad ir kaip bebūtų, minėtojo veiksnio įtakos bendram vartotojų kainų indeksui nereikėtų suabsoliutinti, jis veikiau priskirtinas antraeilių veiksmų grupei.

Įvertinę šias gana prieštaringas aplinkybes, apsisprendėme kol kas nekeisti anksčiau skelbtų 2010 m. ir 2011 m. vidutinės metinės infliacijos pagal SVKI prognozių – atitinkamai 0 proc. ir 2 proc. 2012 m. infliacija turėtų išlikti „komfortiško“ lygio – maždaug 3 proc. (žr. 3 diagramą).

Einamosios sąskaitos perteklius 2009 m. sudarė 3,5 mlrd. Lt, arba 3,8 proc. BVP. Palyginti su 2008 m., einamosios sąskaitos korekcija sudarė įspūdingus 16,8 mlrd. Lt, o santykis su BVP pagerėjo 15,7 proc. punkto. Pagrindinė pokyčio priežastis – prekių deficito susitraukimas 80 proc. nuo 13,3 mlrd. Lt iki 2,7 mlrd. Lt, susidaręs importui smukus ženkliau nei eksportui. Paslaugų sąskaitos perviršis padidėjo nuo 1,2 mlrd. Lt iki 2,1 mlrd. Lt. Pajamų sąskaitoje vietoje 3,7 mlrd. Lt deficito užfiksuotas 0,3 mlrd. Lt perteklius iš esmės dėl to, jog užsienio kapitalo įmonės patyrė nuostolį (kuris reinvesticijų sąskaitoje fiksuojamas su teigiamu ženklu). Einamųjų pervedimų perteklius padidėjo nuo 2,5 mlrd. Lt iki 3,8 mlrd. Lt.

Bendroji skola užsieniui 2009 m. nepakito ir metų pabaigoje sudarė 79,6 mlrd. Lt. Nors valdžios sektoriaus skola užsieniui padidėjo 9,3 mlrd. Lt, tačiau Lietuvos banko, pinigų ir finansinių institucijų bei kitų sektorių skola užsieniui tiek pat sumažėjo. 2009 m. gruodžio 31 d. trumpalaikė skola sudarė tik 18 proc. visos skolos. Mokėjimų balanso duomenys taip

Energetinė infliacija neišplis, veikiau atvirkščiai – išleisdami daugiau pinigų elektros, dujų ar degalų sąskaitoms apmokėti, namų ūkiai taups ne pirmojo būtinumo prekių sąskaita.

3 diagrama. Vidutinė metinė infliacija pagal SVKI (proc.)

* Skliausteliuose nurodyta ankstesnė SEB banko prognozė.

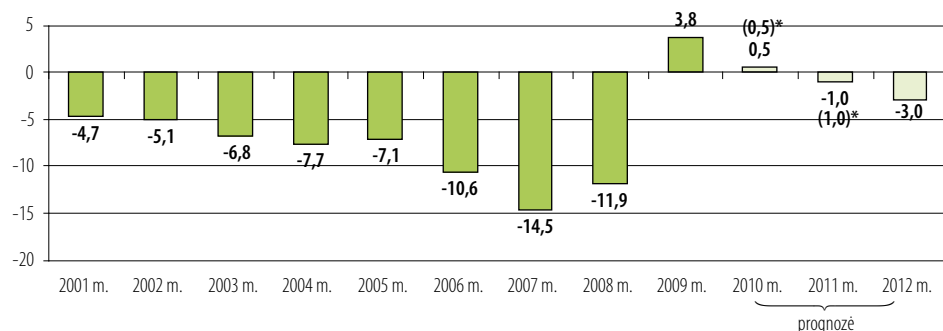
pat rodo, jog privataus sektoriaus skolų grąžinimo procesas praėjusiais metais buvo itin aktyvus. Bankų sektoriaus grąžintos skolos 7,1 mlrd. viršijo naujai pasiskolintas sumas, kitų privačių sektorių atitinkamas rodiklis sudarė 2,7 mlrd. Lt.

Išankstiniais Lietuvos banko duomenimis, masyvų einamosios sąskaitos perteklių jau pirmąjį 2010 m. ketvirtį pakeitė deficitas.

Išankstiniais Lietuvos banko duomenimis, masyvų einamosios sąskaitos perteklių jau pirmąjį 2010 m. ketvirtį pakeitė deficitas. Pagrindinė priežastis – į deficitą zoną sugrįžęs pajamų balansas ir, palyginti su atitinkamu 2009 m. laikotarpiu, 43,4 proc. padidėjęs užsienio prekybos deficitas. Ženklios įtakos prekybos balanso pablogėjimui turėjo Ignalinos atominės elektrinės uždarymas ir atšiaurūs žiemos orai, lėmę didesnį elektros ir gamtinių dujų importą. Be mineralinių produktų (naftos produktų, gamtinių dujų, elektros), užsienio prekybos balansas pirmąjį 2010 m. ketvirtį pagerėjo nuo 71 mln. Lt deficito iki 352 mln. Lt pertekliaus.

Blogėjant užsienio prekybos ir pajamų balansams, einamosios sąskaitos perteklius šiemet turėtų priartėti prie nulio.

2010 m. einamosios sąskaitos ir BVP santykio prognozės, paskelbtos praėjusiam „Lietuvos makroekonomikos apžvalgos“ numeryje, nekeičiame (žr. 4 diagramą). Blogėjant užsienio prekybos ir pajamų balansams, einamosios sąskaitos perteklius šiemet turėtų priartėti prie nulio. 2011 m. prognozę pabloginame iki 1 proc. BVP deficito, atsižvelgdami į nuosaikesnę euro zonos ekonomikos plėtros prognozę bei atitinkamai menkesnes Lietuvos eksporto galimybes. Vidaus paklausai perimant ekonomikos „variklio“ vaidmenį 2012 m., einamosios sąskaitos deficitas turėtų dar pagilėti iki maždaug 3 proc. BVP.

4 diagrama. Einamosios sąskaitos balansas (proc. BVP)

* Skliausteliuose nurodyta ankstesnė SEB banko prognozė.

Išankstiniais Statistikos departamento gyventojų užimtumo tyrimo duomenimis, pirmąjį 2010 m. ketvirtį **nedarbo lygis** šalyje buvo 18,1 proc., arba 2,5 proc. punkto didesnis nei ketvirtąjį 2009 m. ketvirtį. Pirmąjį 2010 m. ketvirtį, palyginti su pirmuoju 2009 m. ketvirčiu, nedarbo lygis ūgtelėjo 1,5 karto.

Vyrų nedarbo lygis apžvelgiamąjį ketvirtį buvo 23,2 proc., moterų – 13,1 proc. Didesnį vyrų nedarbą lėmė spartus statybos ir pramonės įmonių darbuotojų skaičiaus mažėjimas. Mieste nedarbo lygis pirmąjį šių metų ketvirtį sudarė 16,6 proc., kaime – 21,8 proc. Jaunimo (15–24 metų amžiaus asmenų) nedarbo lygis 2010 m. sausio–kovo mėn. išaugo iki 35,9 proc. Per ketvirtį jaunų žmonių nedarbo lygis padidėjo 6,8 proc. punkto, per metus – beveik 1,5 karto.

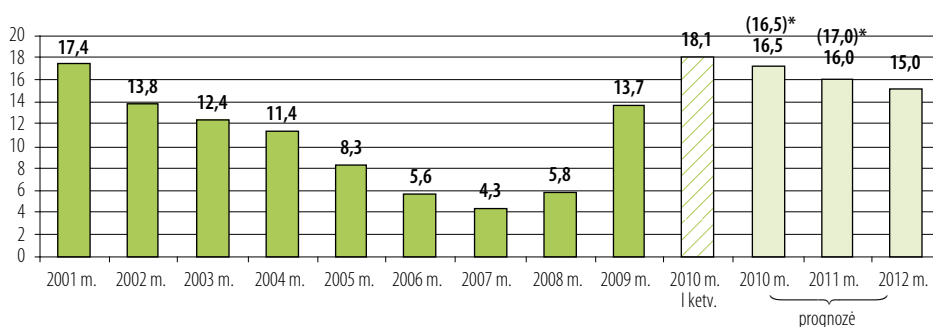
Blogiausia yra tai, kad auga ilgalaikių bedarbių, t. y. asmenų, ieškančių darbo vienerius metus ir ilgiau, skaičius. Pirmąjį 2010 m. ketvirtį jų buvo 99,6 tūkst., tuo tarpu ketvirtąjį 2009 m. ketvirtį – 71,7 tūkst., prieš metus – 38,1 tūkst. Šie žmonės atsiduria itin nepavydėtinoje padėtyje ne tik dėl ilgalaikio pajamų „iškritimo“, bet ir dėl po nustatyto laikotarpio prarandamos teisės į bedarbio pašalpą.

Spinter tyrimai bendrovės atliktos balandžio 22–29 d. apklausos duomenimis, beveik pusė – 46,7 proc. – bedarbių yra praradę bet kokią viltį rasti ilgalaikį darbą, beveik 15 proc. jį tikisi susirasti per pusmetį, 13 proc. – per metus. Tik 6,6 proc. planuoja, jog naują darbo vietą ras per mėnesį, 9 proc. – per tris mėnesius. Dauguma gyventojų pripažįsta besidomintys darbo užsienyje galimybėmis. Aktyviai darbo svetur ieškantys nurodė 35,7 proc., o šiek tiek besidomintys – 24,6 proc. respondentų.

Būtų neteisinga teigti, kad Vyriausybė elgiasi pasyviai ir nesiūlo darbo rinkos reguliavimo būdų, leisiančių pagerinti užimtumo situaciją. Iš jų reikėtų paminėti idėją plačiau taikyti suminę darbo laiko apskaitą, įvedant maksimalią 48 valandų darbo savaitę (kartu su viršvalandžiais) ir panaikinant griežtą 8 val. darbo dienos reglamentavimą, visiems taikyti 2 mėnesių įspėjimo apie darbo sutarties nutraukimą terminą, nustatant per šį laikotarpį darbdavio prievolę skirti iki 20 proc. darbo laiko darbuotojo darbo paieškai ar perkvalifikavimui, įteisinti galimybę sudaryti terminuotą darbo sutartį nuolatinio pobūdžio darbui iki 1 metų suminiam laikotarpiui, darbdavius, pirmą kartą pagal darbo sutartį įdarbinusius samdomo darbo patirties neturėjusius asmenis, atleisti nuo dalies socialinio draudimo įmokų mokėjimo vienerių metų laikotarpiui (bendra įmokų suma būtų 7,7 proc. vietoje 31 proc.).

Ilgalaikiai bedarbiai atsiduria itin nepavydėtinoje padėtyje ne tik dėl darbo pajamų „iškritimo“, bet ir dėl po nustatyto laikotarpio prarandamos teisės į bedarbio pašalpą.

5 diagrama. Nedarbo lygis (tyrimo duomenimis, vidutinis, proc.)



* Skliausteliuose nurodyta ankstesnė SEB banko prognozė.

Liberalizuoti darbo rinką reikėjo jau 2009 m. pradžioje, kuomet Vyriausybė buvo užsiėmusi išimtinai fiskalinio konsolidavimo klausimais.

Deja, šie darbo rinkos liberalizavimo pasiūlymai smarkiai vėluoja. Jūs reikėjo įgyvendinti jau 2009 m. pradžioje, kuomet Vyriausybė buvo užsiėmusi išimtinai fiskalinio konsolidavimo klausimais. Kaip sakoma, „geriau vėliau nei niekada“, tačiau atitinkamų darbo teisės aktų pataisų priėmimas Seime gali užstrigti. Kai kuriems iš pasiūlymų (pvz., laisvesniam darbo laiko reglamentavimui) aktyviai priešinasi profsąjungos ir kitos samdomuosius darbuotojus atstovaujanti organizacijos.

Vėluojant įdiegti darbo rinkos stabilizavimo priemones, nedarbo lygis šių metų pradžioje „šovė“ į viršų labiau nei tikėtasi. Kadangi realu tikėtis tam tikro atoslūgio šių vasarą ir ankstyvą rudenį, nusprendėme nekeisti 2010 m. vidutinio nedarbo lygio prognozės – 16,5 proc. Prognozuojamą 2011 m. nedarbo lygio rodiklį sumažinome nuo 17,0 proc. iki 16,0 proc. 2012 m. nedarbo lygis sudarys 15,0 proc.

Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis (be individualių įmonių) pirmąjį 2010 m. ketvirtį, palyginti su analogišku praėjusių metų ketvirčiu, visame ūkyje sumažėjo 7,4 proc.: valstybės sektoriuje – 7,9 proc., o privačiame – 7,4 proc. Labiausiai jis smuktelėjo statybos (16,7 proc.), finansinės ir draudimo (15,7 proc.), didmeninės ir mažmeninės prekybos, variklinių transporto priemonių ir motociklų remonto (10,9 proc.) įmonėse.

Nepaisant tokio pirmojo ketvirčio, šiais metais laukiame vidutinio darbo užmokesčio „susitupėjimo“.

Nepaisant tokio pirmojo ketvirčio, šiais metais laukiame tam tikro darbo užmokesčio „susitupėjimo“. Tai sietina su darbo užmokesčio „elgesio“ skirtingose verslo ciklo stadijose teorija. Pradiniame ekonominio nuosmukio etape vienetinės darbo užmokesčio sąnaudos paprastai sumažėja mažiau nei vidutinis darbo užmokestis, t. y. gamyba smunka labiau nei darbuotojų skaičius. Vėlyvoje nuosmukio ir ankstyvoje atsigravimo stadijoje darbo našumas pradeda didėti, stabilizuojantis gamybai, o darbo vietų skaičiui išliekant mažam. Kurį laiką darbo užmokesčio sąnaudos produkcijos vienetui toliau mažėja, nors vidutinis darbo užmokestis nebekrenta. Ekonomikos plėtros pradžioje darbdaviai būna atsargūs ir neskuba priimti naujų darbuotojų, baimindamiesi, kad vėliau nereikėtų jų atleisti. Kita vertus, šioje stadijoje augimas pasiekiamas intensyvių veiksnių, t. y. kylančio darbo našumo sąskaita. Tai kompensuojama keliant algas. Būtent šiame verslo ciklo etape Lietuvos ekonomika šiuo metu ir yra.

Ir šį kartą esame įsitikinę, jog nėra pagrindo 2010 m. ir 2011 m. vidutinio darbo užmokesčio prognozei iš esmės koreguoti – šiais metais nominalus bruto darbo užmokestis sumažės 1 proc., o ateinančiais metais išaugs 3,5 proc. 2012 m. vidutinis darbo užmokestis padidės 5,0 proc.

Kreditavimo politika pamažu tampa „draugiškesnė“ klientams, pradeda mos naujos akcijos.

Paskolų portfelio rodiklis šiuo metu itin sunkiai „pasiduoda“ prognozei. Dėl blogų paskolų naštos ir didelio specialiųjų atidėjinių poreikio vyksta bankų paskolų portfelio grynąja verte erozija. Kita vertus, kreditavimo politika pamažu tampa „draugiškesnė“ klientams, pradėdamos naujas akcijas, kurių tikslas – suteikti daugiau finansinių paslaugų verslui ir namų ūkiams.

Išorės aplinkos pokyčiai šiuo metu turi ypač didelės įtakos jautriam ir nuo globalinės finansų krizės smarkiai nukentėjusiam bankininkystės organizmui. Čia kalbame ne tik apie šalyje svarstomą fizinių asmenų bankroto koncepciją, bet ir atskirų Seimo narių mėginimus teisiškai griežčiau reglamentuoti bankų ir jų klientų kreditinius santykius. Stipraus atgarsio susilaukė Darbo partijos frakcijos siūlymas pakeisti Civilinio proceso kodeksą, įteisinant galimybę dvejus metus nevykdyti būsto paskolos grąžinimo įsipareigojimų. Ši pataisa būtų rimta grėsmė bankų sistemos stabilumui ir galėtų turėti skaudžių pasekmių ne tik kreditoriams, bet ir patiems kredito gavėjams. Patiriantys finansinių sunkumų fiziniai asmenys gali nebepajėgti sumokėti per dvejus metus susikaupsiančių mokėtinų sumų, jau nekalbant apie tai, kad būtų sukurta palanki terpė nesąžiningiems piliečiams nevykdyti savo įsipareigojimų, pasinaudojant ekonomikos sunkmečiu.

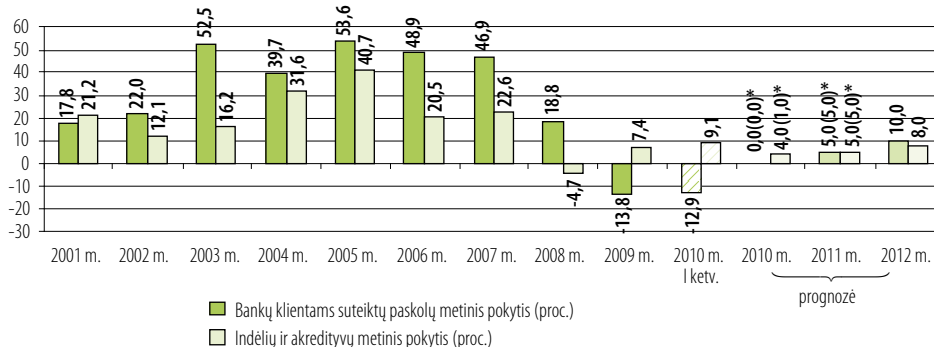
Prėmus tokią pataisą, bankams neliktų nieko kito kaip tik įskaičiuoti didesnės rizikos sąnaudas į galutinę paskolos kainą ir stabdyti kreditavimo atsigavimo procesą.

Nemanome, kad artimiausiais ketvirčiais galima tikėtis kokybinio kreditavimo šuolio, kadangi paskolų portfelio plėtra priklauso nuo fundamentalių ir lėtai besikeičiančių veiksnių: klientų lūkesčių, jų finansinės padėties, nedarbo lygio, pajamų augimo tempų ir t. t. Vis dėlto sunkiausias bankų veiklos laikotarpis jau liko praeityje.

Atsižvelgdami į anksčiau minėtas aplinkybes, mes laikomės santūrios paskolų rinkos atsigavimo hipotezės, tikėdamiesi ryškesnių teigiamų kreditavimo poslinkių ne 2010 m., o 2011 m. Kaip ir praėjusiame „Lietuvos makroekonomikos apžvalgos“ leidinyje, prognozuojame, jog šiais metais bankų suteiktų klientams paskolų portfelis liks maždaug toks pat, o 2011 m. ūgtelės maždaug 5 proc. (žr. 6 diagramą). 2012 m. paskolų suma gali ūgtelėti iki 10 proc.

Laikomės santūrios paskolų rinkos atsigavimo hipotezės, tikėdamiesi ryškesnių teigiamų kreditavimo poslinkių ne 2010 m., o 2011 m.

6 diagrama. Indėlių ir paskolų plėtros tempai



* Skliausteliuose nurodyta ankstesnė SEB banko prognozė.

Indėlių pokyčiai skiriasi pagal valiutas. Indėliai užsienio valiuta pirmąjį 2010 m. ketvirtį padidėjo beveik 600 mln. Lt. Praėjusių metų pabaigoje išryškėjusią indėlių litais plėtros tendenciją šių metų pradžioje „išstūmė“ indėlių litais mažėjimas. Iš dalies tai galima paaiškinti pastaruoju metu ypač smarkiai nukritusiomis indėlių litais palūkanų normomis. Dalis gyventojų ir verslo subjektų „ištraukė“ pinigus iš bankų sistemos ir nukreipė juos į alternatyvias investicijas, kita dalis laikė lėšas einamojoje sąskaitoje arba padėjo kaip terminuotąjį indėlį trumpam laikotarpiui.

Nors indėlis banke kaip investavimo forma yra alternatyva kitoms, rizikingesnėms investavimo priemonėms (investiciniams fondams, akcijoms, nekilnojamajam turtui ir t. t.), dalis konservatyvesnių rinkos dalyvių be išlygų teikia prioritetą terminuotajam indėliui. Toks investuotojas yra gana nejautrus palūkanų normų svyravimams, jis pernelyg nesijaudina ir tada, kai infliacija tampa didesnė nei palūkanų normos, t. y. realiosios palūkanos tampa neigiamos. Konservatyvus investuotojo elgesio pokyčių neišprovokuoja ir valiutos kurso svyravimai, net tada, kai jie yra jam nepalankūs. Tokie investuotojai formuoja tam tikrą indėlių fundamentą, kuris keičiantis konjunktūrai išlieka gana pastovus. Kitaip tariant, konservatyvūs indėlininkai yra kiekvieno banko svajonė, savotiškas jo „aukso fondas“.

Nors indėlių pokyčiams turės įtakos daug prieštarinčių veikiančių kintamųjų, indėlių sumažėjimo nelaukiame nei šiais, nei ateinančiais metais. 2010 m. indėlių suma išaugs 4 proc. (anksčiau buvo 1 proc.), 2011 m. – 5 proc., o 2012 m. – 8 proc. (žr. 6 diagramą).

Praėjusių metų pabaigoje išryškėjusią indėlių litais plėtros tendenciją šių metų pradžioje „išstūmė“ indėlių litais mažėjimas.

Palūkanų normų pokyčiai pirmąjį 2010 m. ketvirtį buvo labiau palankūs paskolų gavėjams nei kreditoriams.

Ūgtelėjęs investuotojų nervingumas netiesiogiai paveikė ir Lietuvos rinką.

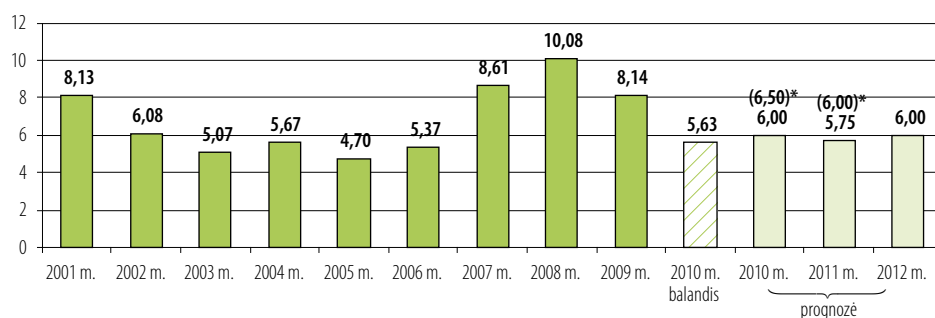
Palūkanų normų pokyčiai pirmąjį 2010 m. ketvirtį buvo labiau palankūs paskolų gavėjams nei kreditoriams. Drastiškai sumažėjus lito devalvavimo tikimybei, rinka apsiramino ir eliminavo rizikos premiją iš paskolų litais palūkanų normų. Tiesa, tarpbankinėje rinkoje pastaraisiais mėnesiais apčiuopiamai smuktelėjo tik ilgesnio termino palūkanų normos, tuo tarpu trumpesnės trukmės tarpbankinių paskolų kategorijoje palūkanų mažėjimo rezervai buvo panaudoti jau anksčiau. Antai 1 nakties VILIBOR vasario 2 d. buvo 0,38 proc., kovo 1 d. – 0,37 proc., balandžio 1 d. – 0,42 proc., gegužės 3 d. – 0,45 proc. ir birželio 1 d. – 0,44 proc. 6 mėn. trukmės VILIBOR dydis minėtomis datomis buvo atitinkamai 4,00 proc., 2,80 proc., 2,22 proc., 1,95 proc. ir 2,10 proc. Ne blanksnis buvo ir 1 metų trukmės VILIBOR sumažėjimas – atitinkamai 5,20 proc., 3,73 proc., 2,83 proc., 2,61 proc. ir 2,79 proc.

Viena vertus, gegužės mėn. buvo pasiektas natūralus tarpbankinių palūkanų normų mažėjimo dugnas, ir toliau kristi nebebuvo kur, kita vertus, pastaruoju metu globalioje ir Lietuvos pinigų rinkoje ėmė tikseti Graikijos ir kitų PIIGS šalių rizikos „bomba“. Ūgtelėjęs investuotojų nervingumas netiesiogiai paveikė ir Lietuvos rinką, tačiau ilgalaikiam palūkanų normų didėjimui bent kol kas nėra esminių priežasčių. Jos atsirastų, jei Europos centrinis bankas vienareikšmiškai signalizuotų didinsiąs bazines refinansavimo palūkanų normas įžvelgiamoje ateityje.

Paskolų klientams palūkanų normų pokyčiai yra inertiškesni nei tarpbankinės rinkos palūkanų, tačiau ir čia buvo nesunku pastebėti judėjimo kryptį. Pavyzdžiui, 2010 m. sausio mėn. vidutinė naujų paskolų nefinansinėms korporacijoms ir namų ūkiams litais palūkanų norma buvo 6,69 proc., vasario mėn. – 6,29 proc., kovo mėn. – 5,48 proc. ir balandžio mėn. – 5,63 proc. Kaip ir ankstesniame „Lietuvos makroekonomikos apžvalgos“ numeryje, galime konstatuoti ypatingą paskolų eurais palūkanų normų stabilumą – atitinkamai 4,43 proc., 4,22 proc., 4,08 proc. ir 4,19 proc.

Nors šiemet tolesnio paskolų litais palūkanų normų mažėjimo nebesitikime, prognozuojamus 2010 m. ir 2011 m. pabaigoje rodiklius sumažiname 50 ir 25 baziniais punktais iki atitinkamai 6,00 proc. ir 5,75 proc. 2012 m. pabaigoje vidutinė paskolų litais palūkanų norma vėl bus šiek tiek didesnė – apie 6,00 proc. (žr. 7 diagramą).

7 diagrama. Vidutinė paskolų litais palūkanų norma (metų pabaigoje, proc.)



* Skliausteliuose nurodyta ankstesnė SEB banko prognozė.

Komercinių bankų sistema: dar ne kilimas, bet jau ir ne krizė

Pirmasis 2010 m. ketvirtis tapo savotišku „lakmuso popierėliu“ įvairių šalies verslo sektorių gyvybingumui patikrinti. Kai kurie iš jų (pvz., transportas, apdirbamoji pramonė) pademonstravo, jog yra pasirengę užmiršti slogius 2009 metus ir žvelgti į ateitį, kiti gi tebesikapanojo praeities problemose (statyba, vidaus prekyba). Bankų sistema buvo per vidurį tarp šių dviejų kraštutinumų. Viena vertus, pamažu atsiranda kreditavimo ir kitų finansinių paslaugų plėtros „apetitas“, kita vertus, blogų paskolų našta ir nuosavą kapitalą „tirpdantis“ finansinis nuostolis lemia ypatingą atsargumą ir net psichologinį susikaustymą.

Žvelgiant paviršutiniškai, pirmasis 2010 m. ketvirtis džiugiomis naujienomis kreditavimo rinkos nelepino. Apžvelgiamuoju laikotarpiu klientams suteiktos paskolos sumažėjo 1,5 mlrd. Lt, arba 2,4 proc. Nors šių metų sausio–kovo mėn. bankai suteikė 1,7 mlrd. Lt naujų paskolų (Paskolų rizikos duomenų bazės duomenimis), bankų sistemos paskolų portfelis sumenko. Pagrindinės šio reiškinio priežastys – grąžinamos anksčiau paimtos paskolos ir specialiųjų atidėjinių sudarymas.

Sumenkus bankų paskolų apimčiai, grįžtančias lėšas bankai daugiausia skyrė vertybinių popierių portfeliui didinti, todėl skolos vertybinių popierių suma bankų balansuose ūgtelėjo 1 mlrd. Lt, tuo tarpu nuosavybės vertybinių popierių – 57 mln. Lt. Nors bankų sistema pirmiausiai investavo į išdo skolos vertybinius popierius, kai kurie rinkos dalyviai toliau nuosekliai laikėsi konservatyvios politikos neįsigyti naujai išleidžiamų vyriausybės vertybinių popierių (VVP), palaikydami tik „senąjį“ VVP portfelį. Stengdamasi profilaktiškai užkardyti bankų laisvų išteklių persiliejamą iš ūkio kreditavimo į skolos vertybinius popierius, Vyriausybė skolinosi tiek vidaus, tiek tarptautinėje finansų rinkoje.

Kad ir kaip būtų, esama tam tikrų kreditavimo prošvaisčių, lyginant buvusius ir dabartinius rodiklius. Antai pirmąjį 2009 m. ketvirtį paskolų portfelis „susitraukė“ daug labiau nei atitinkamu šių metų laikotarpiu – net 2,5 mlrd. Lt. Pabrėžtina, kad pirmąjį šių metų ketvirtį, po dviejų metų pertraukos, pirmą kartą – 339,6 mln. Lt (5 proc.) – padidėjo paskolų portfelio augimo perspektyvas atspindintys kreditavimo įsipareigojimai. Paskolų paklausai turėtų teigiamai atsiliiepti pastarąjį pusmetį smarkiai sumažėjusios tarpbankinių paskolų litais (VLIBOR) palūkanų normos, įgyvendinamos įvairios verslo paramos programos.

Įdomu tai, kad apčiuopiamai sumažėjo didžiausią rinkos dalį turinčių bankų koncentracija pagrindinėse rinkos dalyse: turto rinkos dalis sumenko 1,1 proc. punkto iki 63,1 proc., paskolų dalis – 0,5 proc. punkto iki 65,4 proc., o indėlių – 0,6 proc. punkto iki 65,1 proc. Pirma, tai vyksta natūraliai, kadangi didieji bankai priversti sudaryti ženklus specialiuosius atidėjinius blogoms paskoloms, o dėl to mažėja grynoji paskolų portfelio vertė. Antra, mažesnieji bankai yra agresyvesni terminuotųjų indėlių rinkoje, siūlydami didesnes palūkanų normas ir stengdamiesi patraukti didesnių bankų klientų dėmesį.

Nepaisant ryškaus VLIBOR sumažėjimo, pirmąjį 2010 m. ketvirtį paskolos litais mažėjo sparčiau nei paskolos eurai, todėl jų lyginamasis svoris „aptirpo“ dar 0,4 proc. punkto ir šių metų balandžio 1 d. sudarė 25,9 proc. paskolų portfelio. Šį iš pirmo žvilgsnio paradoksalų reiškinį nesunku paaiškinti paskolos ėmėjų preferencijomis. Nors lito ir euro palūkanų normos supanašėjo, skolintis eurai tebėra pigiau nei nacionaline valiuta. Prislopus lito de-

Sumenkus bankų paskolų apimčiai, grįžtančias lėšas bankai daugiausia skyrė vertybinių popierių portfeliui didinti.

Pirmąjį 2010 m. ketvirtį, po dviejų metų pertraukos, pirmą kartą padidėjo paskolų portfelio augimo perspektyvas atspindintys kreditavimo įsipareigojimai.

1 lentelė. Pagrindiniai bankų rodikliai (mln. Lt)

Balansinės ataskaitos straipsnio pavadinimas	2009 04 01	2010 01 01	2010 04 01	Pokytis per pirmąjį ketvirtį (proc.)	Pokytis per metus (proc.)
Turtas	87 965,4	84 239,6	82 327,0	-2,3	-6,4
Visiems klientams suteiktos paskolos	68 967,3	61 557,5	60 069,4	-2,4	-12,9
Paskolos privačioms įmonėms	36 358,9	31 097,3	30 125,1	-3,1	-17,1
Paskolos gyventojams:	28 248,2	26 939,7	26 431,9	-1,9	-6,4
iš jų būsto paskolos	20 750,0	20 341,3	20 164,0	-0,9	-2,8
Paskolų vertės sumažėjimas	1 200,0	4 747,4	4 786,1	0,8	4 kartus
Indėliai ir akredityvai:	37 984,0	41 072,5	41 454,5	0,9	9,1
iš jų fizinių asmenų	23 815,6	24 746,3	24 694,4	-0,2	3,7
Akcinių nuosavybė	6 807,3	4 992,3	5 662,5	13,4	-16,8

Prislopus lito devalvavimo gandams, verslo subjektai ir namų ūkiai orientuojasi tik į paskolos kainą, atmesdami lito kurso pasikeitimo tikimybę kaip nykstančiai mažą.

valvavimo gandams, verslo subjektai ir namų ūkiai orientuojasi tik į paskolos kainos parametą, atmesdami lito kurso pasikeitimo tikimybę kaip nykstančiai mažą.

Šiuo metu bankai neturi rimtesnių problemų pasitelkdamai laisvus kredito išteklius vietos rinkoje.

Kaip ir prognozavome ankstesniuose „Lietuvos makroekonomikos apžvalgos“ numeriuose, pirmąjį 2010 m. pusmetį lyginamoji blogų paskolų dalis bendrame paskolų portfelyje toliau didės. Bent jau pirmąjį ketvirtį būtent taip ir atsitiko. Tiesa, paskolų kokybė blogėjo ne tokiais sparčiais tempais kaip praėjusiais metais. Antai bankų specialieji atidėjiniai paskoloms išaugo tik 38,7 mln. Lt (0,8 proc.) ir 2010 m. balandžio 1 d. buvo 4,8 mlrd. Lt. Specialiųjų atidėjinių santykis ir visų paskolų santykis atitinkamu laikotarpiu ūgtelėjo 0,22 proc. punkto iki 7,38 proc., tuo tarpu nuvertėjusių paskolų dalis bendrame paskolų portfelyje iš esmės nepakito – 15,76 proc. Yra pagrindo manyti, kad antrąjį 2010 m. ketvirtį paskolų kokybės rodikliai stabilizuosis. Pagrindiniai bankininkystės rinkos dalyviai drastiškai „išvalė“ savo paskolų portfelį 2009 metais ir šių metų pradžioje, norėdami būti pasirengę naujam verslo ciklo etapui.

Šiuo metu bankai neturi rimtesnių problemų pasitelkdamai laisvus kredito išteklius vietos rinkoje. Veikiau atvirkščiai, yra sunkumų efektyviai įdarbinti priimtus pinigus, todėl kredito įstaigos pastarąjį pusmetį keletą kartų smarkiai „nukarpė“ terminuotųjų indėlių litais ir užsienio valiuta palūkanų normas. Augant bendrai indėlių apimčiai, reikšmingai keitėsi indėlių struktūra. Toliau mažėjo įsiskolinimai bankams ir jų dalis bankų įsipareigojimų struktūroje. Įsiskolinimo bankams ir kitoms kredito institucijoms sumažėjimą 3,2 mlrd. Lt, arba 9,8 proc., lėmė 3,6 mlrd. Lt sumenkęs Lietuvos kredito įstaigų įsiskolinimas patronuojantiems bankams.

Indėliai užsienio valiuta pirmąjį 2010 m. ketvirtį padidėjo 591,4 mln. Lt. Antrąjį 2009 m. pusmetį atsiradusią indėlių litais augimo tendenciją šių metų pradžioje „išstūmė“ indėlių litais sumažėjimas 209,4 mln. Lt. Matyt, iš dalies tai galima paaiškinti pastaruosiu metu ypač dramatiškai nusmukusiomis indėlių litais palūkanų normomis. Nemažai gyventojų ir verslo subjektų, pasibaigus anksčiau sudarytoms indėlių sutartims, išvydę keletą kartų mažesnę siūlomą palūkanų lygį, nusprendė terminuotųjų indėlių sutarčių nebeatnaujinti. Dalis jų iš karto „ištraukė“ pinigus iš bankų sistemos ir nukreipė juos į alternatyvias investicijas, kita dalis paėmė „minutės pertraukėlę“ pagalvoti ir laikė lėšas einamojoje sąskaitoje arba padėjo kaip terminuotąjį indėlį trumpam laikotarpiui.

Patyrusi didžiulį finansinį nuostolį praėjusiais metais, bankų sistema neatsikratė jo pirmąjį 2010 m. ketvirtį. Kita vertus, nuostolio mastai akivaizdžiai sumažėjo, ir pagrindiniai rinkos dalyviai turi realią perspektyvą sugrįžti prie pelningos veiklos jau antrąjį šių metų pusmetį.

Kaip ir 2009 m., šių metų pradžioje bankų veiklos finansiniam rezultatui didžiausios neigiamos įtakos turėjo augusios turto vertės sumažėjimo (specialiųjų atidėjinių) išlaidos ir sparčiai sekusios grynosios palūkanų pajamos. Apžvelgiamąjį ketvirtį bankų nuostolis buvo 232,3 mln. Lt, tuo tarpu jų veiklos rezultatas prieš mokesčius ir atidėjinių išlaidas išliko teigiamas ir siekė 248,5 mln. Lt. Pirmąjį šių metų ketvirtį pelningai dirbo 3 bankai ir 6 užsienio bankų skyriai, o likę 6 bankai ir 2 užsienio bankų skyriai veikė nuostolingai.

Kaip ir 2009 m., šių metų pradžioje bankų finansiniam rezultatui didžiausios įtakos turėjo augusios turto vertės sumažėjimo išlaidos ir sparčiai sekusios grynosios palūkanų pajamos.

2 lentelė. Kai kurių šalies bankų grynasis pelnas (mln. Lt)

Banko pavadinimas	2009 m. I ketv.*	2010 m. I ketv.
1. AB Swedbank	16,7	-95,3
2. AB SEB bankas	26,6	-59,4
3. AB DnB Nord bankas	-48,3	-53,1
4. Danske Bank A/S Lietuvos filialas	-31,0	-14,4
5. AB Parex bankas	-9,0	-13,8
6. AB Šiaulių bankas	1,1	-6,9
7. UAB Medicinos bankas	0,4	-4,5
8. AB Ūkio bankas	4,0	0,6
9. AS UniCredit Bank Lietuvos skyrius	-1,6	2,3
10. AB bankas Snoras	20,2	4,1
11. Nordea Bank Finland Plc Lietuvos skyrius	4,0	7,5
Lietuvoje veikiančių komercinių bankų ir užsienio bankų skyrių grynasis pelnas	-20,1	-232,3

Atskirų bankų duomenų šaltinis – Lietuvos bankų asociacija, bendro rodiklio – Lietuvos bankas.

* 2009 m. gegužės mėn. duomenimis.

Kiekybinis turto vertės sumažėjimo (paskolų ir investicijų dukterinėse įmonėse) „indėlis“ į pirmojo ketvirčio pelningumo rodiklį buvo minus 498,8 mln. Lt, t. y. 162,1 mln. Lt didesnis nei prieš metus. Antrasis pagal svarbą neigiamas veiksnys buvo mažėjančios grynosios palūkanų pajamos, pirmąjį 2010 m. ketvirtį, palyginti su tuo pačiu praėjusių metų laikotarpiu, sumenkusios 162,1 mln. Lt, arba net 40,7 proc. Yra bent keletas pajamingumo kritimo veiksnių: sumažėjo esminis palūkanų pajamų šaltinis – paskolų portfelis; mažėjo realioji palūkanų marža; padaugėjo blogų paskolų, kurios negeneruoja palūkanų.

Vienas iš nedaugelio teigiamų bankų pelningumo veiksnių buvo 51,2 mln. Lt padidėjusios pajamos iš dukterinių įmonių ir 34,5 mln. Lt išaugęs mokesstinis rezultatas dėl atidėtųjų mokesčių skaičiavimo. Be to, bankai gavo 15,4 mln. Lt daugiau grynujų paslaugų ir komisinių pajamų bei 11,4 mln. Lt didesnį rezultatą iš prekybos užsienio valiuta ir valiutų kursų pasikeitimo.

Jau keletą kartų iš eilės „Lietuvos makroekonomikos apžvalgoje“ pažymime, kad vienas iš nedaugelio, pačių bankų pastangoms paklūstančių finansinio rezultato gerinimo būdų, yra operacinių išlaidų mažinimas ir veiklos efektyvumo didinimas. Pirmąjį šių metų ketvirtį, palyginti su analogišku 2009 m. laikotarpiu, bankų sistemos operacinės išlaidos buvo sumažintos 16,7 mln. Lt, arba 6 proc. Esminės įtakos operacinių išlaidų mažėjimui turėjo personalo išlaikymo išlaidų karpymas. Pavyzdžiui, vidutinis darbuotojų skaičius bankuose sumažėjo 268, arba 3,1 proc., sumažėjo ir vidutinis darbo užmokestis.

Tenka pripažinti, kad realiosios palūkanų maržos mažėjimas pranoko net niūriausias pranašystes. 2010 m. balandžio 1 d. duomenimis, realioji palūkanų marža pasiekė istoriškai žemiausią lygį – tik 1 proc. Per metus realioji palūkanų marža sumenko 0,55 proc. punkto, o vien tik pirmąjį šių metų ketvirtį – 0,28 proc. punkto. Nors smarkiai sumažėjus EURIBOR

Esminės įtakos operacinių išlaidų mažėjimui turėjo personalo išlaikymo išlaidų karpymas.

Realiosios palūkanų maržos mažėjimas pranoko net niūriausias pranašystes.

ir VILIBOR palūkanų normoms, bankų pritraukiami išteklių (palūkanų išlaidų ir palūkanas kainuojančių įsipareigojimų santykis) atpigo, palūkanas duodančio turto pajamingumas (palūkanų pajamų ir palūkanas duodančio turto santykis) smuktelėjo sparčiau, lemdamas realiosios palūkanų maržos „tirpimą“.

Europos Sąjungos mokesčių politikos patirtis krizės sąlygomis ir Baltijos šalių perspektyvos

2008–2009 m. didelį kredito reitingą ir pasitikėjimą tarptautinėje finansų rinkoje išsikovojusios ES valstybės drąsiai ėmėsi anticiklinės mokesčių politikos ekonomikai stabilizuoti, nesibaimindamos didėjančio valstybės biudžeto deficito ir skolos. Tuo tarpu menkesnį kredito reitingą ir ribotą prieigą prie kredito išteklių tarptautinėje finansų rinkoje turinčios šalys sutelkė dėmesį į fiskalinę funkciją ir neišvengė tam tikro mokesčių politikos procikliškumo. Atsirado pagrindo teigti apie mokesčių naštos senosiose ir naujosiose ES narėse „suartėjimą“ ir santykinį VRE regiono konkurencingumo pablogėjimą. Tiesa, daugeliu atvejų VRE šalys rinkosi netiesioginių mokesčių didinimą, kuris turi mažesnės įtakos lyginamajam mokesčių konkurencingumui nei tiesioginių mokesčių pokyčiai.

Pagal ekonomikos teoriją mokesčių politika privalo atlikti keletą funkcijų. Fiskalinė funkcija reiškia, kad mokesčių įplaukos yra svarbiausias valstybės biudžeto pajamų šaltinis, iš kurio finansuojamos viešosios paslaugos. Be to, mokesčių politika yra efektyvus ūkio konjunktūros reguliavimo svirtis, t. y. keičiant verslo ir gyventojų apmokestinimo sąlygas galima „pakaitinti“ arba „atšaldyti“ ekonomikos plėtrą, priklausomai nuo to, kokiame verslo ciklo etape yra konkreči šalis. Galiausiai, bet ne paskiausiai, mokesčių politikos priemonėmis galima valdyti ekonomikos struktūrą, skatinant tam tikrus ūkio sektorius (konkrečių prioritetinių šakų išskyrimas, eksporto ir inovacijų, „žaliosios“ ekonomikos skatinimas ir pan.) arba atvirkščiai, stabdyti tam tikrų verslo sričių ir produktų plėtrą (aplinką teršiančių automobilių, sveikatai kenksmingų produktų apmokestinimas).

2007 m. prasidėjusi ir 2008 m. įsiplieskusi globalinė finansų krizė išryškino konfliktą tarp mokesčių politikos fiskalinės ir konjunktūros reguliavimo funkcijų.

2007 m. prasidėjusi ir 2008 m. įsiplieskusi globalinė finansų krizė išryškino konfliktą tarp mokesčių politikai priskiriamų fiskalinės ir konjunktūros reguliavimo funkcijų. Didelį kredito reitingą ir pasitikėjimą tarptautinėje finansų rinkoje turinčios valstybės drąsiai ėmėsi anticiklinės mokesčių politikos ekonomikai stabilizuoti, nesibaimindamos didėjančio valstybės biudžeto deficito ir skolos. Tuo tarpu menkesnį kredito reitingą ir ribotą prieigą prie kredito išteklių tarptautinėje finansų rinkoje turinčios šalys sutelkė dėmesį į fiskalinę funkciją ir neišvengė tam tikro mokesčių politikos procikliškumo.

Apibendrinant Europos Sąjungos mokesčių politikos patirtį 2008–2009 m., išskirtinos trys pagrindinės mokesčių politikos strategijos. Nemaža dalis valstybių rinkosi tiesioginių (pelno, gyventojų pajamų) ir netiesioginių (PVM, akcizų) mokesčių mažinimo alternatyvą, siekdamas pagyvinti tiek pasiūlą (verslo aktyvumą), tiek paklausą (vidaus vartojimą). Kitos gi buvo priverstos didinti tiesioginių ir netiesioginių mokesčių našta, mėgindamos suderinti valstybės biudžeto pajamas ir išlaidas bei minimizuoti biudžeto deficitą.

Kai kurios šalys išmėgino ir tarpinį kelią, didindamos netiesioginius, bet mažindamos tiesioginius mokesčius. Šitaip siekta padidinti disponuojamas verslo bei gyventojų pajamas ir bent iš dalies kompensuoti netiesioginių mokesčių naštos padidėjimą. Kadangi pelno ir gyventojų pajamų mokesčių lygis labiau lemia šalies investicinį patrauklumą, tokia strategija tiko valstybėms, kurios negalėjo sau leisti prabangos mažinti mokesčių naštos plačiu „frontu“. Neatmestina ir politinė motyvacija – tiesioginių mokesčių pokyčius geriau „regi“ rinkėjas. Kita vertus, PVM ir akcizo mokesčių didinimas stiprina apmokestinimo regresyvumą. Menkiau pasiturintys žmonės ką uždirba, tą ir suvartoja, patekdami po didesnio mokesčio presu, tuo tarpu turtingi žmonės didžiąją savo pajamų dalį skiria ne vartojimui, o investicijoms.

Mokesčių naštos lengvinimo politiką pasirinkusios ES šalys taikė šias pagrindines priemones: gyventojų pajamų mokesčio tarifų sumažinimą arba skirtingas apmokestinimo grupes apibrėžiančių pajamų ribų padidinimą; pelno mokesčio tarifo sumažinimą; pagreintą pagrindinio kapitalo nurašymą; kai kurių produktų ir paslaugų grupių PVM tarifo sumažinimą; PVM mokėjimo termino pailginimą arba permokos grąžinimo termino sutrumpinimą ir pan. Tiesa, pastaroji priemonė laikytina ne tiek mokesčių mažinimo, kiek įmonių lėšų apyvartumo pagerinimo svirtu, tačiau dėl to ji nenustoja savo reikšmės, ypač atsižvelgiant į krizės pasekmes verslo finansinei padėčiai.

Mokesčių naštos didinimo kelią pasirinkusioms ES valstybėms piršosi šios alternatyvos: bendrojo GPM tarifo arba atskirų pajamų grupių apmokestinimo tarifo padidinimas; pagrindinio PVM tarifo padidinimas; PVM lengvatų eliminavimas arba lengvatinių tarifų padidinimas; akcizo mokesčių padidinimas. Akcizo mokesčių pakėlimas buvo populiariesnis būdas nei PVM ar gyventojų pajamų mokesčio didinimas, nes kai kurios Vidurio ir Rytų Europos valstybės privalėjo laikytis pereinamojo laikotarpio akcizams suderinti su ES minimaliais dydžiais reikalavimų.

Mūsų atliktas tyrimas atskleidė aiškią priklausomybę tarp konkrečių ES valstybių kredito reitingo ir mokesčių politikos krypties (žr. 8 diagramą). Kuo žemesnio lygio buvo agentūros *Standard&Poor's* suteiktas šalies kredito reitingas, tuo labiau ji orientavosi į mokesčių našta didinančias priemones ir, atvirkščiai, galinčios pasigirti AAA reitingu valstybės mokesčių našta tik mažino (su retomis išimtimis). Negalima nuginčyti, jog toks ūkio gaivinimo planas davė tam tikrų vaisių – toliau pažengusių ES šalių BVP nuosmukio mastas buvo mažesnis nei „jaunesniųjų“ jų kolegijų. Kita vertus, dėl ekspansyvios fiskalinės politikos išsivysčiusių ES valstybių biudžeto deficito rodikliai anaip tol „nespindėjo“ naujųjų narių kontekste.

Nors senųjų ES narių ir VRE valstybių mokesčių politikos keliai išsiskyrė, tai, kad ir kaip bebūtų paradoksalu, priartino jas viena prie kitos. Priežastis ta, kad iki globalinės finansų krizės per nacionalinį biudžetą persikirstomų lėšų ir BVP santykis Vakarų Europoje buvo 10–15 proc. punktų didesnis nei rytinėse regiono šalyse. Pavyzdžiui, 2007 m. mokesčių įplaukos, palyginti su BVP, Danijoje sudarė 48,7 proc., tuo tarpu Rumunijoje – 29,4 proc. Tiesa, siekdamas išlikti konkurencingos ir patrauklios investuotojams, senosios ES valstybės ėmėsi mažinti maksimalius gyventojų pajamų mokesčio tarifus ir pelno mokesť maždaug prieš 15–20 metų, tačiau VRE valstybės tai darė energingiau, todėl mokesčių naštos skirtumas net išaugo.

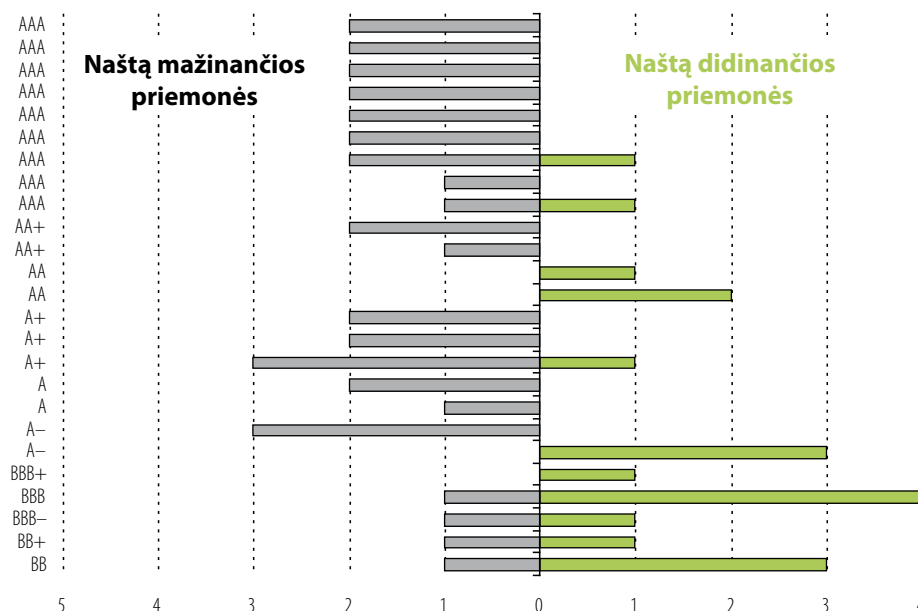
2008–2009 m. mokesčių politikos pokyčiai Vakaruose ir Rytuose suteikia pagrindo teigti apie mokesčių naštos „suartėjimą“ ir santykinį VRE regiono konkurencingumo pablogėjimą. Vis dėlto daugeliu atvejų VRE šalys rinkosi netiesioginių mokesčių didinimą, kuris turi mažesnės įtakos lyginamajam mokesčių konkurencingumui nei tiesioginių mokesčių pokyčiai.

Kad ir kaip bebūtų, pernelyg anksti kalbėti apie toli pažengusį mokesčių politikos harmonizavimą visos Europos Sąjungos lygiu. Kur kas realesnė ir sveikintina yra Baltijos šalių mokesčių sistemų derinimo perspektyva. Estija, Latvija ir Lietuva turėtų labiau koordinuoti savo

Kuo žemesnis buvo agentūros Standard&Poor's suteiktas šalies kredito reitingas, tuo labiau ji orientavosi į mokesčių našta didinančias priemones ir atvirkščiai.

2008–2009 m. mokesčių politikos pokyčiai senosiose ir naujosiose ES šalyse leidžia teigti apie mokesčių naštos „suartėjimą“ ir santykinį VRE regiono konkurencingumo pablogėjimą.

8 diagrama. ES šalių mokesčių naštos didinimas ir mažinimas 2009 m. pagal S&P kredito reitingą (priemonių skaičius iš galimų 5 mažinančių ir 4 didinančių*)



* Diagramoje įtrauktos mokesčių našta didinančios priemonės: 1) bendrojo PVM tarifo padidinimas; 2) PVM lengvatų sumažinimas; 3) akcizo mokesčių padidinimas; 4) bendrojo GPM tarifo arba atskirų pajamų grupių apmokestinimo padidinimas.

Mažinančios priemonės: 1) PVM tarifo sumažinimas; 2) PVM mokėjimo termino pailginimas arba PVM permokos gražinimo termino sutrumpinimas; 3) GPM tarifo sumažinimas arba skirtingas apmokestinimo grupes apibrėžiančių pajamų ribų padidinimas; 4) pelno mokesčio sumažinimas; 5) pagreitintas pagrindinio kapitalo nurašymas.

Estija, Latvija ir Lietuva turėtų labiau koordinuoti savo mokesčių politiką, siekdamos išvengti destruktivios konkurencijos mokesčių tarifais.

mokesčių politiką, siekdamos išvengti destruktivios konkurencijos mokesčių tarifais, kuri lemtų valstybės biudžeto problemas ir viešųjų paslaugų kokybės eroziją. Mat nacionalinio biudžeto pajamų ir BVP santykis Baltijos šalyse ir taip yra vienas iš mažiausių ES.

Nereikia manyti, kad žaidimo taisyklių fiksavimas nustatytoje srityse (šiuo atveju, mokesčių) trukdytų konkurencijos dvasiai atsiskleisti kitose srityse. Žinoma, būtų racionaliau išvengti „broliško“ karo (prisiminkime plačiai nuskambėjusį Lietuvos ir Latvijos „kiaulių karą“ iki įstojimo į ES) ir interesų kaktomušos, specializuojantis gaminti skirtingus nuo kaimynų produktus ir paslaugas.

Šiuo metu Lietuvos, Latvijos ir Estijos mokesčių sistemų panašumo lygis yra gana aukštas, nors jos ir turi tam tikrų individualių bruožų, pvz., Estijoje neapmokestinamas reinvestuotas įmonių pelnas ir t. t. (žr. 3, 4 ir 5 lenteles). Ekonomikai atsigaunant, Baltijos šalims kils natūralus poreikis peržiūrėti krizės sąlygomis įdiegtas mokesčių naujoves. Šiek tiek palankesnėje padėtyje atsidūrė Estija, kuri realiai planuoja įvesti eurą 2011 m., todėl galės sutelkti dėmesį fiskalinių klausimų sprendimui. Lietuvos situacija yra gana prieštaringa – viena vertus, prasidėjus rinkimų maratonui (2011 m. įvyks savivaldybių tarybų, o 2012 m. rudenį – Seimo rinkimai) didės paskatos „pamaloninti“ tam tikras interesų grupes mokesčių nuolaidomis arba didesne valstybės biudžeto išlaidų porcija, kita vertus, dabartinė vyriausybė demonstruoja tvirtą ryžtą įvesti eurą 2014 m. ir atitinkamai sumažinti fiskalinio deficito dydį iki 3 proc. BVP jau 2012 m.

3 lentelė. Tiesioginių mokesčių ir socialinio draudimo įmokų tarifai 2010 m. (proc.)

	Lietuva	Latvija	Estija
Pelno mokestis	15	15	21*
Gyventojų pajamų mokestis	15	26	21
Socialinio draudimo įmokos**	39,98	33,09	37,2
– darbdavio	30,98	24,09	34,4
– darbuotojo	9	9	2,8

* Nepaskirstytam pelnui taikomas 0 proc. tarifas.

** Įskaitant privalomojo sveikatos draudimo (Lietuvoje) ir nedarbo draudimo (Estijoje) įmokas.

4 lentelė. Pagrindinis ir lengvatiniai PVM tarifai 2010 m. (proc.)

	Lietuva	Latvija	Estija
Pagrindinis tarifas	21	21	20
Lengvatiniai tarifai			
Kūdikių maistas	–	10	–
Vaistai, medicinos įranga	5*,**	10	9
Keleivių vežimas	–	10	–
Laikraščiai, žurnalai	–	10**,##	9##
Knygos	9**	10 [†]	–
Šiluminės energijos, karšto vandens tiekimas gyventojams	9 [#]	10	–
Elektros ir dujų tiekimas gyventojams	–	10	–
Malkų tiekimas gyventojams	–	10	–
Apgyvandinimo paslaugos	–	10 ^{††}	9

* Kompensuojamieji vaistai ir medicinos įranga. ** Iki 2010 m. gruodžio 31 d. # Iki 2010 m. rugpjūčio 31 d.

Komercinių skelbimų ir erotinio pobūdžio leidiniams taikomas standartinis PVM tarifas.

† Vadovėliai ir autoriniai literatūros kūriniai. †† Nuo 2010 m. gegužės 1 d.

5 lentelė. Pagrindiniai akcizo mokesčių tarifai 2010 m. sausio 1 d.

	Lietuva	Latvija	Estija	Minimalus akcizas*	Matavimo vienetas
Benzinas (bešvinis)	434	380	423	359	EUR/1000 l
Dyzeliniai degalai	274	330	393	330**	EUR/1000 l
Cigaretės***	59,7	64,1	65,9	57,0 [#]	Proc. mažmeninės (įskaitant visus mokesčius) populiariausių cigarečių kainos
Alus	2,46	3,08 ^{##}	5,43	1,87	EUR/hl 1 proc. faktinės alkoholio koncentracijos
Vynas	57,3	63,5	73,1	0	EUR/hl
Etilo alkoholis	1279,0	1256,5	1418,8	1000	EUR/hl gryno etilo alkoholio

* Europos Tarybos nustatytas minimalus akcizas. ** Lietuvai taikomas minimalaus akcizo dyzeliniams degalams reikalavimas yra 274 EUR/1000 l iki 2010 m. gruodžio 31 d., o 330 EUR/1000 l reikalavimas bus taikomas nuo 2013 m. sausio 1 d. *** Įskaitant specifinį ir vertybinį akcizo elementą.

57 proc. reikalavimas netaikomas valstybėms, kurioms taikomas 101 euro minimalaus vertybinio akcizo elemento reikalavimas. ## Ne mažiau kaip 5,65 EUR/hl.

Artimiausias dešimtmetis nežada Lietuvos ir kitų Baltijos šalių ekonomikoms tokio „nerūpestingo“ gyvenimo kaip 2000–2007 m.

Vis dėlto artimiausias dešimtmetis nežada Lietuvos, o ir kitų Baltijos šalių ekonomikoms tokio „nerūpestingo“ gyvenimo kaip 2000–2007 m. Pirma, šį kartą į naują verslo ciklo stadiją Lietuva ir Latvija įžengs turėdamos ne 20–25 proc., o 40–50 proc. BVP valstybės skolą. Antra, ne taip kaip prieš dešimtmetį, Baltijos šalys vis labiau kenčia dėl darbingų žmonių emigracijos ir visuomenės senėjimo. Trečia, aktyvus bankų kreditavimas leido mūsų ekonomikoms pastarojo dešimtmečio viduryje keletą metų iš eilės augti pranokstančiais potencialą tempais, tačiau vargu ar tai bepasikartos. Ketvirta, potencialų BVP augimo tempą lėtins jau pasiektas aukštesnis konvergencijos su išsivysčiusiomis šalimis lygis. Tokiomis aplinkybėmis bus tiesiog neįmanoma sugrįžti prie ikikrizinių mokesčių tarifų ir dosnios valstybės investicijų politikos.

Silpnas euras Lietuvos ekonomikos iš kelio neišves

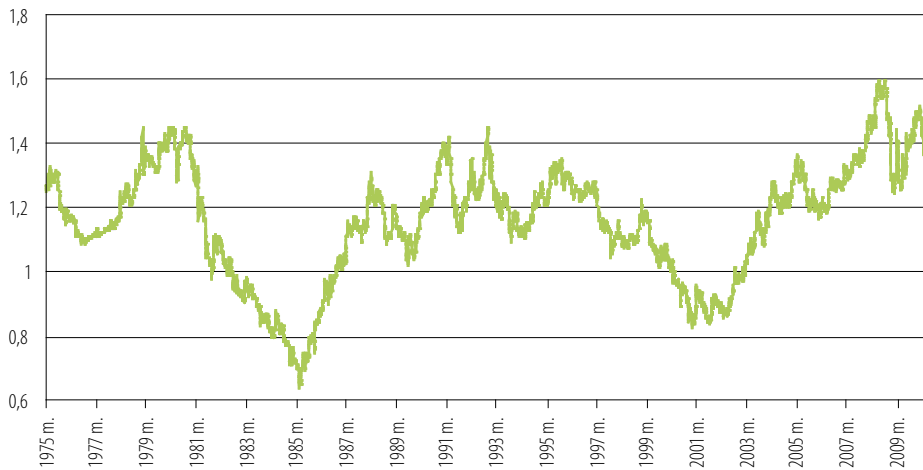
Pirmąjį 2010 m. pusmetį smarkiai nusilpęs euras turi įtakos ir Lietuvos ekonomikai. Ji nevienareikšmė: silpnas euras gerina Lietuvos eksporto konkurencingumą ir euro zonos atsigavimo perspektyvas, tačiau brangina importą, didina infliaciją ir užsienio prekybos deficitą. Prieštaringos pasekmės viena kitą kone kompensuoja, tad jų apibendrinimas leidžia daryti išvadą, jog euro kritimo poveikis mūsų šalies ekonomikos raidai kol kas nėra esminis.

2009 m. lapkričio 25 d. euro kursas JAV dolerio atžvilgiu pasiekė maksimumą per 2009 m. – 1,5139, o jau kitą dieną prasidėjo aštuntą mėnesį tebesitęsiantis euro silpimas. 2010 m. birželio 18 d. už eurą mokėta jau tik 1,2384 JAV dolerio. Svarbiausių eksporto valiutų atžvilgiu, atsižvelgiant į euro zonos eksporto struktūrą pagal valstybes, bendroji ES valiuta nuo metų pradžios iki birželio 18 d. atpigo 10,9 proc.

Apskaičiavus euro ir JAV dolerio kursą atgaline data, dabartinis euro silpimas patenka tarp staigiausiųjų nuo pat *Bretton-Woods* sistemos žlugimo 1973 m. (žr. 9 diagramą). Per septynis mėnesius (nuo 2009 m. lapkričio 25 d. iki 2010 m. birželio 18 d.) bendroji ES valiuta atpigo 28 JAV dolerio centais. Vienintelis euro pigimo atvejis, tempu ir smarkumu pralenkiantis vykstantį šiuo metu, taip pat visiškai nesenas – nuo 2008 m. liepos 21 d. iki spalio 27 d. euro kursas nukrito net 35 JAV dolerio centais, kol vėl pradėjo kilti. Tokie dažni ir staigūs valiutos svyravimai atspindi bendrą finansų rinkos nervingumą ir dažnai kintantį fundamentalių veiksnių vertinimą. Euras nuo 2010 m. pradžios atpigo ne tik dolerio, bet ir kitų svarbių valiutų atžvilgiu, įskaitant Jungtinės Karalystės svarą, Japonijos jeną, Kinijos juanį, Šveicarijos franką, Švedijos ir Norvegijos kronas, Lenkijos zlotą.

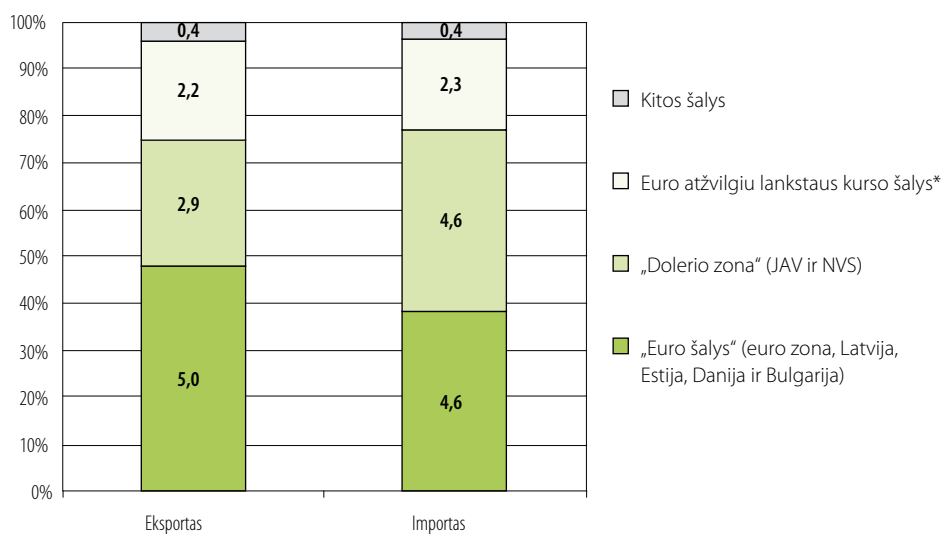
Laukiama tolesnio euro silpimo bent iki 2011 m. vidurio.

Naujausios *Bloomberg* apklausos duomenimis, analitikai tikisi, jog 2010 m. pabaigoje 1 euras kainuos 1,20 JAV dolerio; didžiausi pesimistai laukia 1,08. Prognozuojamas euro ir JAV dolerio kursas 2011 m. viduryje – 1,18, o pesimistai regi euro ir JAV dolerio kainos susilyginimą. Tikimasi, jog euro silpimas užtruks bent jau iki kitų metų vidurio dėl valstybės finansų grėsmių, jų lemto vangesnio euro zonos ekonomikos atsigavimo bei eurui nepalankaus palūkanų skirtumo (tikimasi, jog ECB ilgiau negu Fed ir kai kurie kiti didieji pasaulio centriniai bankai nedidins rekordiškai žemų palūkanų normų).

9 diagrama. JAV dolerio kursas euro atžvilgiu

Lietuvos ekonomikai bendrosios ES valiutos silpimas turi tiesioginės įtakos dėl praktikuojamo valiutų valdybos režimo. Eurui atpigus JAV dolerio ar kitų valiutų atžvilgiu, automatiškai nusilpsta ir litas. Tiesa, nemaža dalis eksporto parduodama euro zonoje ir valstybėse, valiutą susiejusiose su euru. Pirmąjį 2010 m. ketvirtį eksportas į „euro šalis“ (euro zonos nares bei fiksuotą kursą euro atžvilgiu turinčias Latviją, Estiją, Daniją ir Bulgariją) sudarė 44 proc. viso eksporto (žr. 10 diagramą), į „dolerio zoną“ – NVS šalis ir JAV – 27 proc., į lankstų kursą turinčias svarbiausias eksporto partneres – 21 proc. viso eksporto. Kai kuriais atvejais eurais su Lietuva atsiskaito ir lankstų kursą turinčios ar netgi „dolerio zonos“ valstybės, todėl euro proporcija eksporto atsiskaitymuose yra didesnė nei eksporto į „euro šalis“ dalis. Naujausiais ECB pateikiamais duomenimis, euro dalis atsiskaitant už lietuvišką eksportą 2007 m. sudarė 57 proc., taigi euro brangimas ar silpimas aktualus tik maždaug 40 proc. Lietuvos eksporto.

Euro kurso pokyčiai aktualūs maždaug 40 proc. Lietuvos eksporto.

10 diagrama. Užsienio prekyba pagal valiutos zoną 2010 m. I ketv. (mlrd. Lt)

*„Euro šalims“ ir „dolerio zonai“ nepriskirtos šalys, į kurias Lietuvos eksportas arba importas pirmąjį 2010 m. ketvirtį sudarė daugiau nei 0,5 proc. viso eksporto ar importo ir kurios turėjo laisvai svyruojantį (Lenkija, Jungtinė Karalystė, Švedija, Norvegija, Kinija, Čekija, Vengrija, Turkija) arba valdomai plaukiojantį (Nigerija) kursą euro atžvilgiu.

Kita euro silpimo medalio pusė yra importo brangimas. Pirmąjį 2010 m. ketvirtį importas iš „euro šalių“ sudarė 38 proc., iš „dolerio zonos“ – 39 proc., iš lankstaus kurso šalių – 19 proc. Taigi importo iš „dolerio zonos“ dalis buvo net 12 proc. punktų didesnė nei eksporto į šį valstybių bloką proporcija. Absoliučia apimtimi atotrūkis taip pat įspūdingas – užsienio prekybos su „dolerio zona“ deficitas pirmąjį 2010 m. ketvirtį buvo apie 1,8 mlrd. Lt.

Euro pigimas didina Lietuvos užsienio prekybos deficitą.

Kadangi importas iš „dolerio zonos“ yra didesnis nei eksportas, euro pigimo efektas Lietuvos užsienio prekybos balansui yra neigiamas. Pavyzdžiui, pirmąjį 2010 m. ketvirtį euro nusilpimas 1 JAV dolerio centu vien dėl kurso pokyčių būtų padidinęs prekybos deficitą 16 mln. Lt (darant prielaidą, jog kitų valiutų atžvilgiu euras pinga tiek pat, kiek JAV dolerio). Pirmąjį 2010 m. ketvirtį euras buvo 9 centais silpnesnis nei 2009 m. spalio–gruodžio mėn., vadinasi, prekybos balanso pablogėjimas tiesiogiai dėl kurso pokyčių galėjo sudaryti apie 140 mln. Lt (10 proc. pirmojo 2010 m. ketvirčio užsienio prekybos deficito). Taigi euro nuosmukis nebuvo svarbiausias užsienio prekybos deficito padidėjimo veiksnys.

Taip pat svarbu pastebėti, jog daugiau nei 80 proc. importo iš „dolerio zonos“ yra energijos išteklių, kuriems būdingas itin mažas elastingumas kainų atžvilgiu ir kurių paklausa po Ignalinos atominės elektrinės uždarymo padidėjo. Faktas, jog už kai kuriuos energijos išteklius, pvz., rusiškas gamtines dujas, atsiskaitoma eurais, padėtis nepalengvina, nes energijos išteklių kainos tarptautinėje rinkoje kotiruojamos JAV doleriais. Atsiskaitymas eurais tik nukelia pabrangimą vėlesniam laikotarpiui, priklausomai nuo pirkimo–pardavimo sutarčių terminų.

Silpnas euras eksporto konkurencingumą ne tik gerina, bet dėl brangstančio importo jį ir blogina.

Pingant eurui, gerėja lietuviško eksporto, už kurį gaunamos pabrangusių valiutų sumos, nominalus konkurencingumas. Vis dėlto *realus* lito konkurencingumas net ir „euro šalių“ atžvilgiu priklauso nuo produkcijos kainų ir gamybos sąnaudų. 2009–2010 m. Lietuvos darbo sąnaudų produkcijos vienetui kritimas buvo ir tebėra tarp didžiausių ES. Kita vertus, labiausiai jos sumažėjo tarptautinėje konkurencijoje nedalyvaujančiuose sektoriuose, orientuotuose į vidaus paklausą. Be to, Lietuva patyrė ir eksporto partnerių atžvilgiu asimetrinį elektros kainų šoką, uždarius Ignalinos atominę elektrinę. Silpstantis euras netiesiogiai blogina eksporto konkurencingumą, nes didina importuojamų prekių ir paslaugų, iš kurių aktualiausia – energijos išteklių, kainas. Taigi euro atpigimo įtaka realiam eksporto konkurencingumui nėra vienareikšmiškai teigiama, kaip galėtų atrodyti iš pirmo žvilgsnio.

Ir ekspertiniai stebėjimai, ir ekonometriniai skaičiavimai (*Pinigų studijos*, 2003 m. nr. 4) patvirtina, jog svarbiausias Lietuvos eksporto plėtros veiksnys yra išorės rinkų paklausa, tuo tarpu konkurencingumo pokyčiai yra ne tokie reikšmingi. Lietuvai itin svarbus didžiausios euro zonos ekonomikos – Vokietijos – atsigavimas, nes būtent ši šalis yra pagrindinė lietuviškos kilmės eksporto prekių pirkėja, be to, ji spartina ir kitų Europos šalių, parduodančių Vokietijoje ir esančių Lietuvos eksporto rinkomis, atsigavimą.

Pingantis euras skatina euro zonos atsigavimą, bet tam, kad suteiktų pastebimų impulsų, pigimas turėtų būti dar ženklusnis.

Silpnas euras skatina euro zonos šalių eksporto plėtrą ir ilgainiui vidaus rinkos atsigavimą – tai palanki žinia Lietuvos eksportuotojams. Kita vertus, euro nusilpimas turi būti gana ženklus, kad pastebimai paskatintų eksporto plėtrą. Pavyzdžiui, TVF vertinimais, realusis euro atpigimas 1 proc. padidina Vokietijos eksportą 0,19–0,4 proc. Taigi dabartinis efektyvus (atsižvelgiant į eksporto struktūrą pagal valstybes) euro kurso sumažėjimas nuo 2010 m. pradžios 10,9 proc. didina Vokietijos eksportą 2,1–4,4 proc. Palyginimui galima prisiminti, jog vidutinis metinis Vokietijos eksporto plėtros tempas 2000–2008 m. buvo 7,7 proc. Be to, eksporto padidėjimas anaipol nereiškia, jog išsyrk atsigaua ir importas bei vidaus rinka, kuriuos artimiausiais metais slopins Vokietijos valdžios išlaidų apkarpymai. Vokietija taip pat yra grynoji energijos išteklių, kurie eurui silpstant brangsta, importuotoja, o tai blogina šios šalies eksporto konkurencingumą ir atsigavimo perspektyvas.

Grįžtant prie Lietuvos aktualijų, taip pat verta prisiminti, jog silpstantis euras didina infliaciją, visų pirma dėl brangstančių energijos išteklių. Tai mažina šalies gyventojų pragyvenimo lygį, lėtina vartojimo ir visos ekonomikos atsigavimą.

Lietuvos ekonomikos skoliniai įsipareigojimai nėra jautrūs euro kurso svyravimams, nes didžioji valstybės, verslo subjektų ir namų ūkių įsipareigojimų dalis yra nominuota litais arba eurai. Centrinės valdžios skola eurai 2010 m. balandžio pabaigoje sudarė 100,00 proc., o JAV doleriais – 0,00 proc. visos skolos (t. y. mažiau nei penkias tūkstantąsias procento). Pinigų ir finansų institucijų suteiktų paskolų rezidentams struktūra pagal valiutas 2010 m. balandžio pabaigoje buvo tokia: 96,6 proc. nominuota litais ir eurai (26,7 proc. – litais, 69,9 proc. – eurai), JAV doleriais – 3,0 proc., kitomis valiutomis – 0,4 proc. JAV doleriais buvo suteikta 1,9 mlrd. Lt paskolų, iš jų didžioji dalis – verslo įmonėms. Taigi euro nusilpimas 1 proc. padidintų dolerinių paskolų našta apie 20 mln. Lt, tačiau neįmanoma įvertinti šios naštos pasunkėjimo, neatsižvelgiant į skolininko pajamų struktūrą (jei pastarasis pajamas gauna JAV doleriais, jam paskolos sumos litais padidėjimas neaktualus).

Aukščiau aprašytos euro silpimo pasekmės būtų daug intensyvesnės, jei euro pigimas užsistėtų. Pavyzdžiui, jei euras nusilptų iki pariteto JAV dolerio atžvilgiu, kaip tikisi kai kurie analitikai, t. y. dar apie 20 dolerio centų, Lietuvos ir euro zonos eksporto konkurencingumas gerėtų kur kas sparčiau, tačiau panašiu mastu stiprėtų ir neigiamos pasekmės.

Silpnas euras didina Lietuvos infliaciją, pirmiausiai dėl brangstančių energijos išteklių.

PRIEDAS

1 lentelė. Pagrindiniai ekonominiai ir finansiniai rodikliai 2001–2012 m.

	2001 m.	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m. (faktas)	2010 m. (prognozė)	2011 m. (prognozė)	2012 m. (prognozė)
Realiojo BVP metinis pokytis (proc.)	6,7	6,9	10,2	7,4	7,8	7,8	9,8	2,8	-14,8	-2,8 (I ketv.)	1,0	4,0	4,5
Nominalusis BVP (mlrd. Lt)	48,637	52,070	56,959	62,698	72,060	82,793	98,669	111,190	92,016	20,863 (I ketv.)	92,936	98,512	105,901
Valdžios sektoriaus balansas (ESS'95, proc. BVP)	-3,6	-1,9	-1,3	-1,5	-0,5	-0,4	-1,0	-3,3	-8,9	-	-8,0	-5,0	-4,0
Vidutinė metinė infliacija pagal SVKI (proc.)	1,6	0,3	-1,1	1,2	2,7	3,8	5,8	11,1	4,2	1,1 (gegužė)	0,0	2,0	3,0
Einamosios sąskaitos balansas (proc. BVP)	-4,7	-5,1	-6,8	-7,7	-7,1	-10,6	-14,5	-11,9	3,8	0,2 (I ketv.)	0,5	-1,0	-3,0
Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis (be individualių įmonių, IV ketv., Lt)	1087,1	1145,1	1207,9	1310,2	1453,4	1731,7	2052,0	2319,1	2118,3	2031,2 (I ketv.)	2097,1	2170,5	2279,0
Vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio metinis pokytis (be individualių įmonių, IV ketv., proc.)	1,3	5,3	5,5	8,5	10,9	19,1	18,5	13,0	-8,7	-7,4 (I ketv.)	-1,0	3,5	5,0
Nedarbo lygis (tyrimo duomenimis, vidutinis, proc.)	17,4	13,8	12,4	11,4	8,3	5,6	4,3	5,8	13,7	18,1 (I ketv.)	16,5	16,0	15,0
Bankų klientams suteiktos paskolos (laikotarpio pabaigoje, mlrd. Lt)*	6,503	7,933	12,099	16,898	25,957	38,641	60,114	71,441	61,558	60,069 (I ketv.)	61,558	64,636	71,099
Bankų klientams suteiktų paskolų metinis pokytis (proc.)*	17,8	22,0	52,5	39,7	53,6	48,9	43,9	18,8	-13,8	-12,9 (I ketv.)	0,0	5,0	10,0
Indėliai ir akredityvai (laikotarpio pabaigoje, mlrd. Lt)*	10,416	11,677	13,574	17,860	25,133	30,293	40,109	38,232	41,073	41,455 (I ketv.)	42,716	44,852	48,440
Indėlių ir akredityvų metinis pokytis (proc.)*	21,2	12,1	16,2	31,6	40,7	20,5	23,4	-4,7	7,4	9,1 (I ketv.)	4,0	5,0	8,0
Vidutinė paskolų litais palūkanų norma (laikotarpio pabaigoje, proc.)	8,13	6,08	5,07	5,67	4,70	5,37	8,61	10,08	8,14	5,63 (balandis)	6,00	5,75	6,00

* 2001–2006 m. ir 2007–2012 m. paskolų ir indėlių duomenys bei prognozės nėra griežtai palyginami dėl metodologijos pokyčių.

2 lentelė. Ekonomikos sektorių santykinė svarba ir augimo tempai

	Santykinė dalis (proc.)					Metinis pokytis palyginamosiomis kainomis (proc.)				
	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.
Bendroji pridėtinė vertė*	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	7,8	7,8	9,8	2,8	-14,8
Žemės ūkis, medžioklė ir žuvininkystė	4,8	4,3	3,9	4,4	4,2	2,0	-10,0	13,1	0,5	3,1
Išgaunamoji pramonė	0,5	0,5	0,5	0,4	0,3	-8,6	-2,0	-1,5	-8,3	-30,5
Apdirbamoji pramonė	20,8	20,1	18,6	17,9	16,3	8,6	9,5	4,8	1,6	-15,0
Elektros, dujų ir vandens tiekimas	4,0	3,5	3,3	3,1	3,9	0,0	0,3	1,4	-0,5	-5,3
Statyba	7,5	8,8	10,2	10,0	6,3	11,4	21,0	21,4	0,8	-43,3
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	17,3	16,7	16,7	16,6	16,6	9,7	6,7	12,8	4,1	-23,5
Viešbučiai ir restoranai	1,4	1,3	1,3	1,3	1,4	5,5	6,5	2,6	2,5	-18,3
Transportas, sandėliavimas ir ryšiai	12,7	12,7	12,8	12,1	14,0	11,0	10,3	13,8	4,2	-7,4
Finansinis tarpininkavimas	2,3	2,9	3,3	3,5	2,3	2,7	8,8	5,8	3,9	-11,9
Nekilnojamasis turtas, nuoma ir kita verslo veikla	11,5	12,1	13,0	13,1	14,0	12,5	13,4	14,4	3,4	-12,6
Valstybės valdymas ir gynimas, privalomasis socialinis draudimas	7,0	7,0	6,5	6,7	7,5	3,6	5,2	3,8	3,8	-1,7
Švietimas	4,6	4,4	4,3	4,9	6,3	1,8	-1,1	0,0	3,0	-0,1
Sveikata ir socialinis aprūpinimas	2,7	3,0	3,1	3,3	4,0	4,3	1,4	2,8	1,9	-1,6
Kita veikla	2,8	2,6	2,6	2,6	3,1	4,0	3,8	7,0	5,8	-12,3

* BVP gaunamas susumavus bendrąją pridėtinę vertę bei gaminių mokesčius ir atėmus subsidijas.

3 lentelė. Eksportas pagal prekių grupes (mln. Lt)

								Užsienio prekybos balansas <i>f.o.b.</i> kainomis (proc.)*		
	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m. I ketv.	Santykinė dalis 2010 m. I ketv. (proc.)	Metinis pokytis 2010 m. I ketv. (proc.)	2009 m. I ketv.	2010 m. I ketv.
Iš viso	32 767	38 888	43 192	55 511	40 725	10 549	100,0	11,1	-2,4	-3,6
Mineraliniai produktai	8940	9292	5902	13825	8744	2346	22,2	17,7	-16,2	-25,0
Žemės ūkio ir maisto produktai	4209	5417	7346	8893	7987	1768	16,8	-5,5	10,2	9,0
Mašinos ir įrenginiai	4079	4886	5589	5915	4064	981	9,3	12,1	-20,2	-11,2
Transporto priemonės	2390	2515	3477	5354	3688	966	9,2	62,8	-3,4	11,6
Chemijos pramonės produkcija	1186	2000	4557	4757	2957	915	8,7	-10,8	-8,7	-21,7
Plastikai, kaučiukas ir jų dirbiniai	3043	3228	3430	3304	2747	823	7,8	40,6	16,8	25,7
Tekstilė ir tekstilės dirbiniai	2707	3948	3263	3059	2636	700	6,6	1,5	10,5	11,9
Baldai	1809	2208	2665	2646	2395	620	5,9	6,1	65,2	74,0
Mediena, popierius ir jų dirbiniai	1908	2137	2660	2465	2017	602	5,7	37,7	10,3	14,3
Metalai ir jų dirbiniai	1434	1780	2262	2647	1809	418	4,0	3,3	-10,8	-11,5
Kitos prekės	1062	1478	2041	2646	1679	410	3,9	-6,3	-10,4	-3,2

* Atitinkamos prekių grupės apyvartos dalis; importo vertė perskaičiuota *f.o.b.* kainomis.

4 lentelė. Pagrindiniai Lietuvos užsienio prekybos partneriai 2010 m. I ketv.

	Eksportas			Importas			Užsienio prekybos balansas f.o.b. kainomis (proc.)*	
	Mln. Lt	Santykinė dalis (proc.)	Metinis pokytis (proc.)	Mln. Lt	Santykinė dalis (proc.)	Metinis pokytis (proc.)	2009 m. I ketv.	2010 m. I ketv.
Iš viso	10 548,5	100,0	11,1	11 942,0	100,0	13,9	-2,4	-3,6
Europos Sąjunga	6879,5	65,2	10,3	6482,7	54,3	5,7	3,4	5,5
Vokietija	1250,9	11,9	44,3	1218,9	10,2	0,2	-14,3	3,9
Latvija	989,7	9,4	3,9	642,5	5,4	-4,1	19,9	23,7
Lenkija	791,3	7,5	43,9	1032,0	8,6	1,8	-27,3	-10,7
Estija	608,0	5,8	-1,7	301,3	2,5	15,7	42,9	36,0
Nyderlandai	518,2	4,9	7,2	459,8	3,8	-0,6	4,8	8,5
Jungtinė Karalystė	512,4	4,9	25,9	187,9	1,6	-2,4	38,0	48,3
Danija	422,3	4,0	5,9	234,9	2,0	-18,5	18,6	30,8
Švedija	395,3	3,7	0,6	360,6	3,0	36,7	22,1	7,1
Prancūzija	361,1	3,4	-18,2	307,3	2,6	23,3	30,2	10,6
Italija	223,6	2,1	27,7	368,8	3,1	8,2	-29,8	-22,1
Suomija	198,5	1,9	-5,8	190,1	1,6	-7,1	4,0	4,7
Belgija	184,3	1,7	-8,9	394,0	3,3	38,1	-14,5	-34,0
Ispanija	115,1	1,1	-46,2	178,0	1,5	24,5	22,3	-19,0
Čekija	79,7	0,8	11,5	186,9	1,6	17,2	-35,9	-38,0
Vengrija	46,8	0,4	36,1	102,9	0,9	-23,8	-57,7	-35,3
Airija	35,0	0,3	-0,9	22,1	0,2	14,3	31,7	25,2
Austrija	32,2	0,3	1,1	80,1	0,7	-6,6	-43,8	-40,6
Portugalija	28,0	0,3	3,5	9,1	0,1	-2,3	50,8	52,9
Bulgarija	19,2	0,2	48,1	63,2	0,5	5,9 k.	11,8	-51,6
Rumunija	18,6	0,2	-7,0	23,1	0,2	59,7	18,7	-8,1
Slovakija	17,8	0,2	-5,4	64,4	0,5	23,1	-45,0	-54,8
Graikija	13,9	0,1	76,3	8,2	0,1	8,0	4,5	28,2
Slovenija	6,7	0,1	-86,3	38,3	0,3	-15,6	6,4	-68,8
NVS**	2431,8	23,1	21,8	4512,1	37,8	33,6	-23,3	-27,6
Rusija	1357,2	12,9	19,0	4178,0	35,0	35,1	-44,0	-49,0
Baltarusija	520,5	4,9	21,0	203,6	1,7	33,6	49,6	45,8
Ukraina	382,5	3,6	75,3	93,0	0,8	10,8	46,5	62,5
Kazachstanas	81,7	0,8	-40,8	27,9	0,2	-28,3	57,8	51,0
Kitos valstybės	1237,3	11,7	-2,1	947,2	7,9	-2,4	15,7	15,8
JAV	442,5	4,2	30,1	126,1	1,1	-12,5	42,6	57,4
Norvegija	241,2	2,3	-17,2	48,6	0,4	-26,7	64,4	67,9
Nigerija	93,9	0,9	315 k.	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0
Kinija	21,3	0,2	33,5	324,5	2,7	-4,5	-90,6	-87,1
Indija	9,7	0,1	-92,2	15,2	0,1	-24,6	73,4	-19,4

* Užsienio prekybos su atitinkama šalimi apyvartos dalis; importo vertė perskaičiuota f.o.b. kainomis.

** Armėnija, Azerbaidžanas, Baltarusija, Kazachstanas, Kirgizija, Moldova, Rusija, Tadžikistanas, Turkmėnistanas, Ukraina, Uzbekistanas.

Skelbiant, dauginant ar platinant bet kokią šios apžvalgos informaciją, nuoroda į SEB banką būtina.

© SEB bankas, 2010

Tiražas 500 egz.

Leidykla TEV, Akademijos g. 4, LT-08412 Vilnius

Spausdino UAB „Petro ofsetas“, Žalgirio g. 90, LT-09303 Vilnius

SEB bankas siūlo šiuos analitinius ir informacinius nemokamus leidinius, kuriuos galima rasti ir užsiprenumeruoti interneto tinklalapyje www.seb.lt:

Makroekonomikos leidiniai	
<i>Lietuvos makroekonomikos apžvalga</i>	Ketvirtinis leidinys, kuriame analizuojamos Lietuvos ekonominės ir politinės aplinkos tendencijos bei pateikiamos pagrindinių makroekonominių rodiklių prognozės.
<i>Rytinės naujienos</i>	Lietuvos ekonomikos naujienos ir naujausi ekonominiai rodikliai kiekvieną darbo dieną.
<i>„Makrokomentaras“</i>	Nereguliarus komentaras aktualia ekonomikos arba politikos tema.
<i>Lithuanian Macroeconomic Review</i>	Quarterly macroeconomic outlook of Lithuania and forecasts of main macroeconomic indicators.
<i>Eastern European Outlook</i>	Biannual economic review and forecasts for CEE countries: Russia, Ukraine, Estonia, Latvia, Lithuania and Poland.
<i>Nordic Outlook</i>	Quarterly global economic review and forecasts of main macroeconomic indicators for largest world's economies, Nordic and Eastern European countries.

Finansų rinkų leidiniai	
<i>Rinkos naujienos</i>	Svarbiausių pasaulio valiutų, pinigų ir kapitalo rinkų pokyčiai ir naujienos kiekvieną darbo dieną.
<i>Rytinė akcijų rinkų apžvalga</i>	Baltijos šalių ir pasaulio akcijų rinkų apžvalga kiekvieną darbo dieną.
<i>Ekonominių rodiklių kalendorius</i>	Skelbiami svarbiausi kitos savaitės makroekonomikos rodikliai didžiausiose pasaulio valstybėse, jų prognozės ir naujausi duomenys.
<i>Obligacijų emitentų apžvalga</i>	Įmonių, išleidusių obligacijų emisiją, rezultatų komentarai ir kredito reitingai.

Investicijų ir pensijų fondų veiklos apžvalgos	
<i>Finansų rinkų apžvalga ir investicinių fondų veiklos rezultatai</i>	SEB investicijų valdymo valdomų ir platinamų investicinių fondų rezultatai ir rinkų apžvalga.